Ў нумары: Манаграфія Беласточчыны | Ці яйка мудрэйшае? | Яны былі першымі

ПЛЕНУМ ГП БГКТ 26 КРАСАВІКА

КАБ ХУТЧЭЙ УКЛЮЧЫЦЦА Ў МЕРАПРЫЕМСТВЫ ЗВЯЗАНЫЯ З 20-ГОДДЗЕМ НАРОДНАЙ ДЗЯРЖАВЫ, ПРЭЗІДЫУМ ГП БГКТ ВЫРАШЫЎ ПРАВЕСЦІ ПЛЕНУМ, ПРЫСВЕЧАНЫ ГЭТАЙ ТЭМЕ, НЕ 10 МАЯ, ЯК БЫЛО ПАСТАНОЎЛЕНА РАНЕЙ, А 26 КРАСАВІКА.

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 17 (426) | ГОД IX | 26 КРАСАВІКА 1964 г. | ЦАНА 60 ГР.

ПЯТРУСЬ БРОЎКА

СЛЯДЫ

Усё пакінуць след павінна,
Бо, як пачаўся белы свет,
Прамень,
пясчынка
і расліна
Нязменна пакідаюць след.

І птушка песняю сваёю,
І кропля, што імкне да рэк...
А колькі,
колькі за табою
Слядоў на свеце, чалавек!

Ва ўсім, што створана дагэтуль
Твой творчы розум і рука —
След трактарыста,
след паэта,
Канструктара, будаўніка.

Але часы сатруць у гневе,
Бо сэрцы не кране ані
І напіс
ножыкам на дрэве
І фарбаю на камяні.

Вы выйшлі ўдалеч, маладыя,
Вам доўга крочыць праз гады.
Не забывайцеся ж,
якія
Вы пакідаеце сляды.

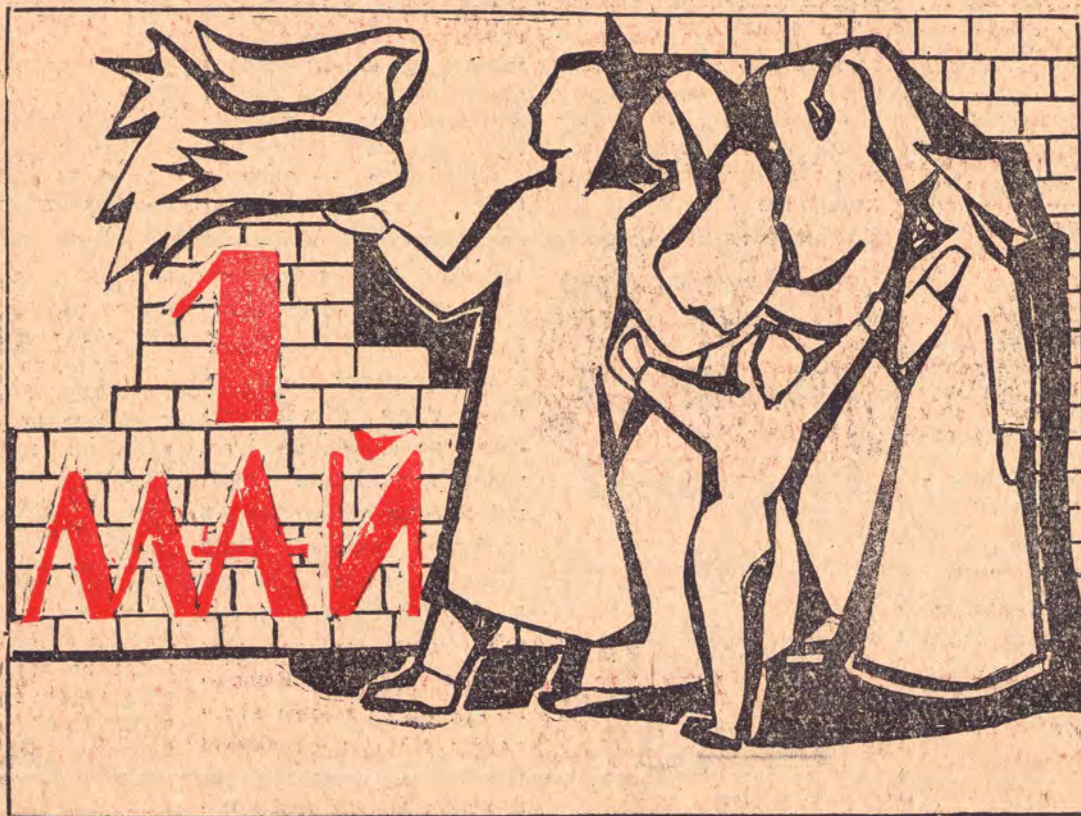

Мал. Т. Бейнаровіч

ПЕРШАМАЙСКАЯ ДЭМАНСТРАЦЫЯ

На ўскраіне Белавежскай пушчы раскінулася Гайнаўка — адзін з цэнтраў дзяржаўнай драўніннай прамысловасці. У міжваенны перыяд рабочыя мясцовых лесапілак, дрэваапрацоўчых заводаў, лясныя рабочыя вялі масавую і актыўную класавую барацьбу. Асабліва масава праходзілі першамайскія ўрачыстасці.

Надышла маёвая раніца 1932 года. Ужо па традыцыі аркестр рабочых будзіў жыхароў Гайнаўкі гукамі «Інтэрнацыянала», «На барыкады, люд рабочы» і «Варшавянкі». Ён абвяшчаў аб надыходзе 1 Мая — Свята працоўных. «Работнік» — орган Галоўнага Выканаўчага Камітэта Польскай Сацыялістычнай партыі ў 1932 годзе даносіў: «У Гайнаўцы а 4-ай гадзіне раніцы на вуліцах аркестр адыграў пад'ём і некалькі рэвалюцыйных песень і маршаў. Афіцыйныя ўлады і кіраўніцтва прадпрыемстваў выдалі загад аб забароне арганізавання розных маёвых мерапрыемстваў і ўдзелу ў іх рабочых. Аднак гэта не стрымала ініцыятывы гайнаўскіх рабочых. Яны масава рыхтаваліся да першамайскіх урачыстасцей.

Ужо каля 8 гадзін рабочыя збіраліся на сваіх заводах, праводзілі мітынгі. «Работнік» падае, што такі мітынг адбыўся «на хімічнай фабрыцы, дзе выступалі Станіслаў Дзюбуа і Янка Бэльтэр, потым рушыла дэманстрацыя. Рабочыя хімічнай фабрыкі спаткаліся на рынку з дэманстрантамі з дрэваапрацоўчых заводаў».

Рынак быў месцам мітынгаў і сходаў рабочай Гайнаўкі. Калектывы хімічнай фабрыкі фірмы «Гродзіск», фабрыкі тэрпентыны, упраўлення лясных вузкакалеек, лесапілак, лясныя рабочыя і сяляне сустракаліся і віталіся, схіляючы сцягі. Потым раздаваліся воклічы «Хай жыве 1 Мая», «Хай жыве адзінства рабочых». На плошчы рабілася шумна і цесна. Сярод рабочых былі шматлікія групы лясных рабочых з Чарлёнкі і Будаў, а таксама сялян з навакольных вёсак.

*

У той час у гайнаўскай паліцыі зазваніў тэлефон. Камендант зняў трубку.

— Так, слухаю.

З тэлефоннай трубкі плыў глухі, нервовы голас камісара паліцыі з Бельска - Падляшскага:

— Загадваю разганяць усялякія першамайскія мітынгі.

— Пане камісар, нас мала тут, каб мы маглі штосьці зрабіць, — апраўдваўся камендант.

— Так, ведаю аб гэтым. Пусціце сабак, ужыйце гумовыя палкі. Зразумелі?

— Слухаюся, пане камісар, — паслухмяна адказаў камендант.

— Збор, — кладучы тэлефонную трубку, аб'явіў камендант.

*

Над галовамі пяцітысячнага натоўпу, сабраўшагася на плошчы, узарваўся спеў «Інтэрнацыянала»:

«Паўстань, пракляты, катаваны...»

Вецер гойдаў сцягі і транспаранты. На трыбуну ўзышоў Станіслаў Дзюбуа, пасол на сейм, прадстаўнік пралетарыяту белавежскай акругі:

— Таварышы! Гайнаўскі рабочы клас разам з усім пралетарыятам Польшчы святкуе 1 Мая.

У гэты момант нечакана на рынак уварвалася паліцыя. Рабочыя цесным кальцом абступілі трыбуну, закрываючы праход да яе. Заклік паліцыянтаў, каб разышліся, застаўся без водгуку. Рабочыя не рухаліся з месц. Паліцыя таксама не мела замеру ўступіць. Некалькі разоў паўтарылі гэты заклік, потым пачалі біць дэманстрантаў палкамі.

Аднак паліцыя мела слабыя сілы, каб разагнаць мітынг. Рабочыя без асаблівых цяжкасцей апанавалі стварыўшаеся становішча, а паліцыянтаў прагналі разам з іх сабакамі. Мітынг працягваўся. Далей выступаў С. Дзюбуа. Пасля выступіў Янка Патэр, сакратар Акружнога праўлення прафсаюзаў рабочых драўніннай прамысловасці ў Гайнаўцы. Пад канец мітынгу былі ўручаны прафсаюзныя сцягі аддзелу ў Чарлёнцы і Будах. Як падаваў «Работнік», пасля мітынга пачалася некалькігадзінная першамайская дэманстрацыя. «На чале мнагалюднай дэманстрацыі ехала 50 веласіпедыстаў, потым ішло некалькі соцен дзяцей з чырвонымі і бела-чырвонымі сцяжкамі, аркестр. За імі ішлі сцяганосцы, рабочыя фабрык і заводаў, сяляне.» Плячо ў плячо ішлі рабочыя, выкрыкваючы: «Хлеба, працы. Працы, хлеба». Калі пераставалі першыя, пачыналі скандаваць іншыя: «Хай жыве адзінства пралетарыяту», «Далоў дыктатура», «Далоў антырабочыя законы».

Сярод дэманстрантаў ішлі члены Камуністычнай Партыі Заходняй Беларусі, Саюза Камуністычнай Моладзі Заходняй Беларусі, Таварыства Рабочых Універсітэтаў, Прафсаюзаў і ППС. У той дзень на вуліцы выйшла ўся Гайнаўка.

Дзень 1 Мая быў праглядам баявых сіл Гайнаўкі, якая адказвала барацьбой на пашырэнне беспрацоўя, абмежаванні, атакі капіталу на заваяванні і правы рабочых, на рэпрэсіі і праследванні.

Над Гайнаўкай разгаралася вячэрняя зара. Мінаў яшчэ адзін з шматлікіх дзён барацьбы пралетарыяту Чырвонай Гайнаўкі.

Б. НІКІЦЮК

40 ГОД НАЗАД

ДРУКАРНЯ ЦК КПЗБ У БЕЛАСТОКУ

На пачатку 1924 года беластоцкі кравец з «Ханаек» Вольф Пейсаховіч супольна з гродзенскай дзяўчынай Ентай Куснежыцкай адкрыў уласную майстэрню.

Майстэрня мясцілася на ціхай і звычайна пустой вуліцы, у невялікім доме. Уваход быў з панадворка, але вокны выходзілі на вуліцу. У тым іменна памяшканні, як толькі пераехаў туды Пейсаховіч, пачала дзейнічаць новая нелегальная друкарня КПЗБ.

Памяшканне было падзелена так, што ў першым пакоі звычайна сядзеў Пейсаховіч і шыў. У гэтым жа пакоі стаяла калыска дзіцяці і гаспадарыла жонка Пейсаховіча. Калі прыходзіў чужы чалавек, у гэтым жа пакоі з'яўлялася адразу Куснежыцкая, удаючы, што таксама шые. Другі пакой «наймаў» я. Суседзі ведалі, што я гімназіст, рыхтуюся да ўступных экзаменаў ва універсітэт і таму рэдка выходжу з дому — нібы сяджу цэлыя дні і зубру. Якраз у гэтым пакоі размяшчалася наша друкарня.

Грошы на арганізацыю «майстэрні» тав. Пейсаховіч атрымаў, вядома, ад партыі. Не быў яе членам, быў толькі прыхільнікам. Яго кандыдатуру падала яго родная сястра Ева Шварц (цяпер жыве ў Варшаве), якая належала тады да беластоцкага актыву КСМ. Е. Куснежыцкая была актыўным членам гродзенскай арганізацыі КСМ, з запалам аддавалася партыйнай рабоце. Мела за сабой ужо салідны стаж канспірацыйнай работы і выдат-

(Працяг на стар. 4)

«ПОМСТА» — урывак аповесці М. Шулецкай аб Райску.

*

ШЛЯХАМІ ЛЕГЕНД І ЛЕТАПІСАЎ (Нарва ў сівой старыне).

*

«ТАВАРЫШ С.» (У «Пісьмах на волю» Веры Харужай нас зацікавіў таямнічы «таварыш С.», якому адрасавана большасць лістаў Веры з беластоцкай турмы. Хто гэта таварыш С.? Мы пачалі пошукі. Закончыліся яны поўнай удачай — мы знайшлі таварыша С. Але аб гэтым за тыдзень.

*

САКОЛЬШЧЫНА Ў ДВАЦЦАЦІГОДДЗІ.

АСНОЎНАЯ МЭТА — АДЗІНСТВА

Гісторыя змаганняў і перамог рабочага класа дае пераканаўчыя доказы, што ён дабіваецца найбольшых поспехаў дзякуючы сіле і адзінству дзеяння марксісцка - ленінскіх партый і ўсяго сусветнага камуністычнага руху. Адзінства ідэйных поглядаў і штодзённай рэвалюцыйнай практыкі было і з'яўляецца асновай умацоўвання сацыялістычнай сістэмы, а таксама распаўсюджвання рэвалюцыйных ідэй у свеце. Пытанне адзінства сусветнага камуністычнага руху набывае сёння асаблівае значэнне, калі правадыры такой вялікай партыі, як Камуністычная партыя Кітая, выступаюць з тэорыямі і прапановамі, якія пярэчаць інтарэсам значнай большасці партый.

Закранаем сёння гэтую справу таму, што апошні час у кітайскім друку і выступленнях кіраўнікоў КПК паявілася шмат абвінавачванняў і паклёпаў у адрас многіх камуністычных і рабочых партый, а перад усім у адрас КПСС. А заклікі, каб не надаваць палемікам публічнага характару, кітайскія таварышы патрактавалі як доказ слабасці гэтых партый, якія маюць шматгадовы вопыт у рэвалюцыйнай барацьбе і паслядоўна праводзяць у жыццё марксісцка - ленінскую лінію, прынятую ў дакументах 1957 і 1960 гадоў. Таму камуністычныя і рабочыя партыі не могуць абмінуць маўчаннем гэтых паклёпаў і нападкаў. Добра захаваліся ў нашай памяці словы таварышоў М. С. Хрушчова і Ул. Гамулкі ў Маскве ў час апошняй пабыўкі там польскай партыйна - урадавай дэлегацыі. Яны далі грунтоўную ацэнку характару тэорый, з якімі выступаюць правадыры КПК. Яшчэ раз скрытыкавалі кітайскі тэзіс, што канцэнтрацыя намаганняў сацыялістычных краін дзеля развіцця эканамічнай магутнасці і павышэння матэрыяльнага ўзроўню людзей «вядзе на пазіцыі дробных буржуа, на пазіцыі буржуазнага выраджэння». Недарэчнасць такога тэзісу не падлягае сумненню. Пярэчыць ён прадпасылкам камуністычнай тэорыі, згодна з якой, менавіта, эканамічнае развіццё абумоўлівае поспех сацыялістычнай рэвалюцыі і з'яўляецца найлепшай формай змагання супраць капіталізму. Што ж можа лепш заваяваць сімпатыі народных мас да сацыялізма як не дасягненні тэхнікі, вытворчасці і ўзровень жыцця сацыялістычнага грамадства.

Не падлягае сумненню, што ў выніку такія ўстаноўкі і погляды кітайскіх правадыроў вядуць да апраўдання вайны як найбольш надзейнага шляху да перамогі сацыялізма ў сусветным маштабе. Выклікаюць жах выказванні кітайскіх правадыроў. Вынікае, што яны абыякава ставяцца да лёсу мільёнаў людзей, якія павінны былі б загінуць у атамным канфлікце паміж двума сістэмамі.

Тэорыя кіраўнікоў КПК аб перманентнай вайне з капіталізмам у практыцы азначаюць, што яны адкідаюць асноўны, прыняты ўсім сусветным рухам, тэзіс XX-ага З'езда КПСС, што ў нашу эпоху, калі сацыялізм стаў магутнай сусветнай сістэмай, вайна перастала быць няўхільнай. Сацыялістычныя дзяржавы маюць жа ў сваім распараджэнні дастатковыя матэрыяльныя і мілітарныя сілы, каб навязаць імперыялістам мір.

З асаблівай выразнасцю выступае ўся непрыдатнасць кітайскіх тэорый, калі ўявім сабе, што найбольшая атракцыйнасць сацыялізма палягае на стварэнні ім перад чалавецтвам рэальных перспектыў трывалага міру. Свядомасць, што сацыялізм можа перамагчы без сусветнай вайны — з'яўляецца сёння асноўнай сілай у дзейнасці кампартый многіх капіталістычных краін.

У святле таго, што сёння ведаем аб тэорыях і метадах дзейнасці правадыроў КПК, можна сцвердзіць, што з поўнай свядомасцю яны імкнуцца да расколу ў рабочым руху, да навязання камуністычным партыям сваёй волі. Такія ўстаноўкі кітайскіх правадыроў прымушаюць камуністычныя і рабочыя партыі, стоячыя цвёрда на марксісцка - ленінскіх пазіцыях, не толькі ўжо да ідэалагічнай дыскусіі, але таксама да практычных мерапрыемстваў, умацоўваючых салідарнасць сацыялістычных краін і адзінства сусветнага камуністычнага руху.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

Пазнаем СВОЙ КРАЙ

„ВАРФАМА"

Вармія — краіна шматлікіх азёр, раскінутых сярод узгоркаў і старых, пераважна сасновых лясоў. На карце Польшчы знойдзеце яе ў паўночнаўсходнім кутку. Незвычайная прыгажосць краявідаў і многія гарады (напрыклад, Мальборк, Лідзбарк, Кентшын, Аструда), праслаўленыя ў гісторыі, ствараюць сапраўдны рай для турыстаў. **Вармія** маніць нават іншаземцаў.

Вармія — гэта таксама сімвал незвычайнай стойкасці карэннага мясцовага насельніцтва — **аўтахтонаў,** якіх на працягу 500 гадоў не здолелі анямечыць ні крыжаносцы, ні прускія каралі, ні гітлераўскае бяспраўе.

Тут над ракой Лынай сярод лясоў ляжыць невялікі, але прыгожы гарадок **Добрэ Мяста — добры горад.** Цяпер ён налічвае ўсяго каля 5-ці тысяч жыхароў, хаця гісторыя яго існавання сягае далёка за паўтысячы год таму назад. Ужо ў 1347 годзе быў тут пабудаваны велізарны касцёл, т. зв. **калігіята,** якая вельмі добра захавалася па сённяшні дзень і з'яўляецца сядзібай касцельных улад.

Добрэ Мяста, калі здарыцца нагода, варта наведаць не толькі турысту, але і звычайнаму селяніну, наведаць, каб убачыць **«ВАРФАМУ».** Так таямніча называецца **Вармінская фабрыка сельскагаспадарчых машын.** Яе адрас: Добрэ Мяста, Лідзбарскі павет, Альштынскае ваяводства.

«Варфама» — адно з буйнейшых прадпрыемстваў у краіне, якія выпускаюць сельскагаспадарчую тэхніку. **«Варфама»** спецыялізуецца ў прадукцыі навейшых тыпаў абмалотачных агрэгатаў, арфаў і электрычных рухавікоў для сельскагаспадарчых машын. Прадукцыя **«Варфамы»** шырока вядома. У нас на **Беласточчыне працуе зараз каля дзвюх тысяч абмалотачных агрэгатаў, складзеных рукамі рабочых Вармінскай фабрыкі сельскагаспадарчых машын. У бягучым годзе Беластоцкае ваяводства атрымае ад «Варфамы» яшчэ 580 малатарань. «Варфама»** з'яўляецца велізарным заводам. Без пераўвелічэння можна сказаць, што яна, як добрая маці, корміць Добрэ Мяста: адна пятая частка насельніцтва гарадка знаходзіць працу і заробак у **«Варфаме».**

Ці заўсёды так было? Аб гэтым мог бы расказаць майстар Анастас Айнспорн, якога мы бачым на нашым здымку (першы з левай). Ён быў адным сярод трынаццаці рабочых, якія зараз пасля вайны прыступілі да адбудовы зруйнаванай гітлераўцамі фабрыкі. Ад гэтага часу Анастас на ўсё жыццё зросся з **«Варфамай».** Ён успамінае, што да вайны працавала тут усяго 60 чалавек і, зразумела, ніхто нават не марыў аб прадукцыі так складанай сельскагаспадарчай тэхнікі, якая цяпер шырока на ўсю краіну і за яе межамі славіць і Добрэ Мяста і прыгожую Вармію.

(ВР)

Фота — ЦАФ

спорт

ДОБРЫЯ СПРАВЫ ЦІ ТОЛЬКІ ЭФЕКТ?

Спартыўны рух мае шырокае поле дзеяння, уключыўшыся ў агульнанародны рух у сувязі з адзначэннем IV з'езда Партыі і 20-годдзя ПНР.

Аднак абавязацельствы, якія бяруць на сябе спартсмены, павінны быць канкрэтнымі і датычыць рэчаў, якія можна праверыць.

Абсурдальным будзе, напр., такое абавязацельства: для адзначэння і г.д. члены спартыўнага клуба паб'юць два ваяводскія і 5 асабістых рэкордаў. Такія абавязацельствы даўней былі ў модзе, і сёння не варта вяртацца да тых старых традыцый. Некалькі год таму дзеячы веласпорту ў Польшчы дзесьці ў табліцах сусветных рэкордаў выкапалі нейкі малазначны і нікому не патрэбны рэкорд і «для адзначэння» нейкай падзеі загадалі Салыгу круціцца на велатрэку да галавакружэння. Праўда, рэкорд быў устаноўлены, але апрача яго арганізатараў, нікому ён не быў патрэбны.

Чым больш канкрэтныя абавязацельствы, тым больш вартасныя. Яны павінны датычыць спраў, патрэбных для нашага спорту. Рэкордаў і дасягненняў у спорце нельга запланаваць, як прадукцыйнасць на заводах. Аднак добры трэнер ведае, чаго можна спадзявацца ад сваіх выхаванкаў. Ён не можа ведаць, ці якраз у той дзень будзе ўстаноўлены рэкорд. Нейкая нязначная кантузія можа не дазволіць выканаць узятае на сябе абавязацельства. Але можна канкрэтна запланаваць арганізацыю малых спартыўных пляцовак, якіх усё яшчэ не хапае, падрыхтоўку інструктараў, суддзяў, арганізаванне масавага навучання плаваць, бо мы з'яўляемся народам, які не ўмее плаваць. Ці такія абавязацельствы не прынясуць больш карысці?

Л. ТАРАСЕВІЧ

УСПАМІНЫ КАМУНІСТАЎ

17)

Уладзімір Станковіч АДЗІН З МНОГІХ

У канцы жніўня я паехаў у Алекшыцы на раённую канферэнцыю сакратароў партыйных ячэек, на якой галоўным пунктам была ацэнка мітынгу, на якім выступалі паслы «Змагання» Дварчанін і Гаўрылік і дайшло да бойкі з паліцыяй. Абмеркавалі план дзеяння для партыі і камсамола на найбліжэйшы час, асабліва на перыяд выбарчай кампаніі перад выбарамі ў сейм, якія мелі адбыцца ў лістападзе гэтага ж, 1930 года. Вярнуўшыся на другі дзень раніцай з Алекшыц у Гродна, ідучы дахаты, я праходзіў каля беларускай кнігарні і ўбачыў у яе вітрыне ўмоўны знак, паведамляючы аб арыштах. Я павярнуў у завулак, прабег на Мастовую вуліцу, дзе спыніў таксі і паехаў на Фарштат да тэсця цёткі. Потым паслаў цётку дахаты даведацца аб становішчы. Аказалася, што меў шчасце, што праходзіў каля кнігарні ды яшчэ ў такі час, калі каля яе не круціліся шпікі, або былі такія, што мяне не зналі. Былі ў хаце маіх бацькоў шпікі некалькі ўжо раз. Бацькі ім сказалі, што я паехаў у Беласток шукаць работы.

У Гродне арыштавалі чатырох таварышоў, а некалькі асоб, у тым ліку і я, ураталаваліся ад арышту толькі таму, што не былі дома. Арышты былі зроблены на падставе даносу правакатара з Індурскага раёна, члена акружнога камітэта партыі. Таму асабліва шмат арыштаваных было ў Індурскім раёне і часткова ў Крынкаўскім. Прозвішча правакатара не памятаю.

На шчасце, правакатар не мог сягнуць па «Сашу», якая навязала са мной сувязь, і мы, спаткаўшыся, абмеркавалі нашы арганізацыйныя абставіны. Праз некалькі дзён нам удалося поўнасцю высніць стварыўшаеся становішча. Правакатар прычыніў партыі сур'ёзны ўдар, але не настолькі грозны, каб не магла ісці далей работа. А гэтага вось найбольш хацела б паліцыя ў перыяд выбарчай кампаніі ў сейм. Я, хоць прымушаны быў хавацца, кіраваў далей дзейнасцю гарадской арганізацыі.

Вельмі нявыгадна было мне сядзець на Фарштаце, і таму я надумаўся змяніць свой «стратэгічны пункт кіравання». Перабраўся ў горад і пасяліўся на паддашы будынка, у якім змяшчалася яўрэйская гімназія і камісарыят паліцыі. Паліцыі не магло прыйсці нават у галаву, каб у яе будынку сядзеў сакратар гарадскога камітэта КПЗБ, якога яны шукалі ўжо два амаль тыдні па ўсяму гораду і нават у Беластоку. Гэтая мая схованка была вельмі добрай, бо я меў добрыя ўмовы на спатканне з таварышамі. Сустракаўся нават з тав. «Сашай» і два разы з прадстаўніком Цэнтральнага Камітэта, ад якога пры другой сустрэчы я атрымаў загад выехаць у Беласток. Уласна кажучы, пастанова ЦК партыі мяне кіравала ў трохгадовую вышэйшую партыйную школу. Трэба было ехаць у Беласток, скуль мяне ўжо мелі пасла́ць далей. Я быў вельмі рад гэтай пастанове.

Выехаў я ў Беласток у пачатку кастрычніка. У Беластоку я атрымаў праз знаёмых дзяўчат з Бераставіцы добрую схованку ў памяшканні дворнічыхі на Купецкай вуліцы. Я меў загад не ўмешвацца ў работу, а толькі чакаць сходу і высылкі ў школу. Сувязь трымаў са мной сакратар акружкома праз сваю сувязную. Прайшло тры тыдні, аж сувязная з Цэнтральнага Камітэта паведаміла мяне, што трэба будзе чакаць даўжэй, бо «сапсавалася» дарога ў школу. Я патрабаваў дазволу ўключыцца ў работу партыі, бо не мог сядзець спакойна ў той час, калі ў сувязі з набліжэннем выбараў у сейм ішла напружаная дзейнасць, а ў Беластоку адчуваўся недахоп людзей да працы. Атрымаўшы частковы дазвол праз сакратара акружкома, прыступіў я да работы не часткова, а поўнасцю. Аднойчы, даведаўшыся, што на фабрыцы плюшу Бэкера няма каму выступіць з прамовай на мітынгу рабочых, я пайшоў на фабрыку і выступіў да некалькі сот рабочых, сабраўшыхся на фабрычным панадворку. І тады амаль мяне не арыштавалі, але рабочыя не дапусцілі — схавалі мяне між сабою і вывелі праз другі панадворак на вуліцу.

Пачаўся снежань, а я ўсё сядзеў у Беластоку, але добра, што хоць не залажыўшы рукі, а ў працы час праходзіў шпарка. У час сустрэчы з акругоўцам мы вырашылі склікаць пасяджэнне акружнога камітэта, каб ацаніць ход і вынікі выбарчай кампаніі пры выбарах у сейм, якія адбыліся ў лістападзе. Вырашылі таксама выклікаць у Беласток на партыйную работу на некалькі месяцаў сакратара белавежскага раёна Аляксандра Гулько.

Дзякуючы таму, што быў якраз у Беластоку з Белавежы раённы тэхнік, праз яго перадалі Гулько запіску, каб прыехаў у Беласток 11-га снежня і быў у 16 гадзін у невялікай кавярні на Суражскай вуліцы. У запісцы перадаваўся спосаб кантакту з ім у кавярні. 11-га снежня захварэла мая сувязная і таму не магла пайсці сустрэць Гулько. Ведаючы, што гэтая яўка ў кавярні яшчэ не выкарыстоўвалася і таму не была шырока вядомай, я вырашыў пайсці ў кавярню на сустрэчу з Гулько сам, тым больш, што і так з ім разам павінен быў ісці на канспірацыйную кватэру на пасяджэнне акружнога камітэта партыі.

Увайшоўшы ў кавярню, я прысеў ля століка і заказаў шклянку чаю і пірожнае. У кавярні апроч мяне былі яшчэ толькі два чалавекі, якія сядзелі ў паасобку. «Цікава, каторы з іх Гулько?» — думаў я, спакойна папіваючы чай.

Адзін з іх выняў з кішэні часопіс «Ілюстраваны Кур'ер Цодзенны» і, разлажыўшы, пачаў нібы чытаць. «Ага значыць, Гулько ёсць», — заўважыў я сабе ў думцы і ядучы пірожнае, аглядаў другога госця, які, не звяртаючы ўвагі ані на Гулько, ані на мяне, спакойна піў каву і еў пончык. Я выняўшы з кішэні пачак папярос, узяў з яго адну, і, улажыўшы ў вусны, пачаў шукаць па кішэнях запалак. Сцвердзіўшы гэтым, што запалак не маю, устаў і падышоў да Гулько, каб прыкурыць ад яго папяросу. У час прыкурвання я шапнуў яму пароль і атрымаў адказ. Кантакт навязаўся. Падзякаваўшы голасна за агонь, я пайшоў на сваё месца і прадаўжаў піць чай. Трэці наведвальнік неўзабаве дапіў сваю каву, заплаціў і выйшаў з кавярні. Я і Гулько пасядзелі яшчэ мінут пяць і вышлі. Я пайшоў першы, а Гулько некалькі крокаў ззаду. Пачаў я трохі пятляць па вуліцы і цёмных завулках, спаглядаючы, ці няма за намі шпікоўскага «хваста». Пераканаўшыся, што ўсё ўпарадку, я звярнуў у Дайлідскую вуліцу і далей ішлі мы ўжо разам. Дайшлі мы да маленькай хаты, якая была нашай мэтай. Я аглянуўся і, убачыўшы ззаду трох мужчын, вырашыў перачакаць. Выняў папяросы і мы закурылі. Прахожыя наблізіліся і, замест мінуць нас і ісці далей, затрымаліся каля нас. Заявілі, што з'яўляюцца тайнай крымінальнай паліцыяй (на доказ чаго паказалі бляшкі з напісам) і запатрабавалі ад нас

ДАРОГА СЛАВЫ

ПАРТЫЗАНСКІЯ АТРАДЫ

Папярэднія ўрыўкі «Дарогі славы» гаварылі аб тым, як беларускія патрыёты ад пачатку гітлераўскай акупацыі на Беласточчыне пачалі арганізоўваць антыфашысцкі фронт барацьбы з захопнікам. У наступныя гады на базе гэтага фронту пачалі арганізоўвацца партызанскія атрады, якімі ў большасці выпадкаў кіравалі савецкія афіцэры. Калыбеллю савецкіх партызанскіх атрадаў на Беласточчыне, у якіх змагаліся беларусы, былі ў першую чаргу лясныя масівы Белавежскай пушчы, а таксама лясы на ўсход ад Беластока (Супрасльская і астаткі даўняй Кнышынскай пушчы). У гэтых лясах у 1941 годзе хавалася шмат афіцэраў і салдат Савецкай Арміі з разбітых воінскіх часцей. Яны і беларусы - камуністы — члены антыфашысцкіх камітэтаў у 1942 годзе арганізавалі першыя партызанскія атрады.

Аб арганізацыі адной з партызанскіх груп і яе першых дыверсіях так успамінае тав. Язэп Храноўскі — «Андрэй»;

Гестапа і жандармерыя ўсё часцей з'яўляліся ў раёне Гарадка. Арыштавалі некалькі чалавек з падполля. У той час, а было гэта ў 1942 годзе, апрача групы савецкіх таварышоў у нашай аколіцы была арганізавана новая партызанская група, аснову якой складалі былыя дзеячы і члены КПЗБ. Душой і арганізатарамі гэтай групы былі камуністы Фёдар Парфенюк — «Рыгор» з Залук (Беластоцкі павет), які перад вайной больш сядзеў у санацыйных турмах за сваю палітычную дзейнасць, чым быў на свабодзе, і тав. Аляксандр Мойсак — «Марцін» з Гарадка, былы сакратар раённага камітэта партыі, таксама даўгалетні вязень санацыі. Да іх далучыліся іншыя камуністы — беларусы, як Раман Мордань з Валілі, Уладзімір Карпюк са Страшава, Канстанцін Кісляк, Сцяпан Кандрусік і Язэп Тарасевіч з Гарадка, Язэп Бурса з Навасёлкаў, Янка Нягерыш з Пілатоўшчыны, Антон Завадскі з Валілі і шмат іншых. Усе яны былі маімі таварышамі па барацьбе з перадваеннага перыяду і арганізатарамі антыфашысцкага падполля ад лета 1941 года. Большасць з іх хавалася ад пачатку акупацыі на Беласточчыне. Начальнікам усёй гэтай партызанскай групы быў лейтэнант Дзмітрый Новікаў — «Мішка». Гэта партызанская група ужо зімой 1942 года нанесла ворагу першыя ўдары. На чыгунцы Беласток — Ваўкавыск каля Бераставіцы быў спушчаны пад адкос эшалон гітлераўцаў. На шашы з Беластока ў Ваўкавыск было ўзарвана некалькі машын з немцамі. Ліквідавалі некалькіх выяўленых правакатараў. На пішучай машынцы пісалі і распаўсюджвалі лістоўкі.

Вясна і лета 1942 года прынеслі ажыўленне партызанскай дзейнасці ў маім раёне. Узніклі новыя партызанскія групы, як, напр., Гразы, Міхася Змея, Панаса, Новіка і іншыя. Некаторыя з іх адыходзілі ў Белавежскую пушчу і адтуль рабілі вылазкі.

Успамінаецца мне адна партызанская дыверсія, праведзеная восенню 1942 года, у якой я непасрэдна ўдзельнічаў. Да мяне прыйшоў партызанскі патруль пад кіраўніцтвам лейтэнанта Міхася Голдышава. Партызаны мелі самаробную міну. Недалёка ад маёй роднай вёскі Дзерянякова пралягае чыгунка Беласток—Ваўкавыск. Ноччу на чыгунцы была ўзмоцненая варта. Мы вырашылі правесці дыверсію раніцай, калі варта пакіне чыгунку. Я падказаў партызанам адпаведнае месца на чыгунцы. З Беластока на фронт ішоў эшалон. Мы замініравалі чыгунку. Каб міна ўзарвалася, трэба было пацягнуць за шнур. Дачакаўшыся адпаведнага моманту, мы ірванулі шнур. Страшны выбух устрасянуў паветра. Паравоз сарвала з рэек, палацелі пад адкос апошнія ахопленыя полымем вагоны, у якіх пачалі ўзрывацца боеприпасы. Мала хто з немцаў уратаваўся, каля 250 гітлераўскіх салдат тут знайшло смерць. Эшалон поўнасцю быў знішчаны, а чыгунка на гэтым адрэзку на нейкі час была выведзена са строю.

Прыпамінаю сабе таксама, як асенняй ноччу 1942 года на шашы Беласток — Ваўкавыск у Ліпніцкім лесе Дзмітрый Новікаў са сваім атрадам

Раман Мордань з Валіл, былы дзеяч КПЗБ, адзін з арганізатараў партызанскага атрада камуністаў Беластоцкага павета, партызан атрада імя Суворава брыгады «Савецкая Беларусь». Узнагароджаны ордэнам «Палёнія Рэстытута» і медалямі.

атакаваў калону нямецкіх аўтамашын. Разгарэўся бой, у якім па-геройску загінуў начальнік атрада лейтэнант Дзмітрый Новікаў — «Мішка». Кіраўніцтва атрадам узяў на сябе Фёдар Парфенюк — «Рыгор» з Залук.

Я пайшоў у партызаны 16 сакавіка 1943 года. Разам са мной пайшлі з Дзерянякова яшчэ пяць членаў антыфашысцкага падполля. Гестапаўцы забралі маю жонку і дзяцей.

Партызанскі атрад, які ўзначальваў Фёдар Парфенюк, рос з кожным днём. Апрача савецкіх воінаў у атрадзе было 27 камуністаў, былых членаў КПЗБ, кожны з якіх меў сваю сетку сувязных і супрацоўнікаў па вёсках, што значна аблягчала партызанскую дзейнасць. З больш значных дыверсій, якія правёў наш атрад вясною 1943 года, асабліва запамяталася мне дзве. У нашу засаду, зробленую на шашы каля Чорнай Всі трапіў палкоўнік СА Тубінг, інспектар гаўляйтэра Коха, які якраз тут праязджаў. Атрымаў заслужаную кару. У той самы час на чыгунцы Беласток — Гродна мы пусцілі пад адкос эшалон, які ішоў на фронт...»

Так пачаўся партызанскі рух у раёне Гарадка, Дзерякова, Валіл. Так было не толькі тут. Партызанскія атрады ўзнікалі і ў іншых мясцовасцях. Аб іх за тыдзень.

А. АМІЛЬЯНОВІЧ

дакументаў. Адзін з іх, аглядаючы нашы пашпарты «разважаў»:

— Пан, — паказаў ён пальцам на мяне, — здаецца парадачны чалавек, але вось пан Гулько вядомы паліцыі злодзей. Прыехаў пан Гулько на перадсвяточныя «выступленні» ў Беласток.

— Як вы можаце мяне зневажаць, не знаючы, — запратэставаў Гулько. — Я не пазволю на такія «жарты», — адказаў Гулько на заўвагу другога шпіка, што «калега жартуе».

На рагу вуліцы паказаўся паліцыянт, шпік, паклікаўшы яго, сказаў:

— Не, я не жартую. — Паказаўшы паліцыянту сваю «бляшку», выняў з кішэні жалезныя наручнікі, надзеў іх Гулько на рукі і прыказаў:

— Пан, пане К. і пастарунковы, завядзеце Гулько ў камісарыят.

А калі шпік, паліцыянт і Гулько адышлі, шпік, які ўвесь час разыгрываў справу, звярнуўся неяк надта далікатна да мяне:

— Я ўпэўнены, што вы нічога супольнага са зладзействам не маеце. Але недалёка адсюль гэтымі днямі быў абкрадзены дом. Гаспадар аднак заўважыў злодзея і па яго апісанню вы падобны да яго. Каб упэўніцца, што гэта не вас ён бачыў, мы пройдземся да гэтага гаспадара, а потым папросім у вас прабачэння і развітаемся.

Узялі мяне шпікі між сабою і павялі рознымі вулічкамі ў бок Ліповай.

Я інтэнсіўна абдумваў ствярыўшаеся становішча. Найбольш быў задаволены, што я затрымаўся ля хаты і не павёў за сабой туды шпікоў. Паддаўся аднак створанаму ўражанню аб крымінальнай сцэнэрыі. «Калі сапраўды гэта крымінальныя шпікі і не звернуцца з запытаннем аба мне да дэфензівы, дык можа і ўдасца вывярнуцца, — думаў я. — Толькі вось надта знаёмы твар кіруючага шпіка. Дзе я яго бачыў? У кавярні?.. Але ж той кавярняны госць быў без вусікаў...»

Каб я ведаў вядомага ў Беластоку шпіка Мілера, дык для мяне была б адразу яснай уся справа. Я, увайшоўшы у кавярню, у ёй не затрымаўся б, бо гэтым якраз госцем і быў Мілер. Выйшаў з кавярні, калі ўбачыў, што я з Гулько скантактаваўся, бо ведаў аб гэтым кантакце ад раённага белавежскага тэхніка, які, як аказалася потым, быў правакатарам.

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

Не трэба далёка шукаць

Вясна, севы, палявыя работы. Гарачая пара ва ўсім. Трэба спяшацца, бо і так усё са спазненнем. На дадатак — няма ўгнаення. Больш старанныя сяляне маюць дастаткова ўгнаення, а хто раней не падумаў, дастаць не можа.

На вясковых сходах узнімаецца ўсё тая ж тэма: мала ўгнаення, хочам больш купляць, гэта скандал, што не даюць на продаж столькі, колькі трэба вёсцы. І так без канца.

Яшчэ нядаўна беластоцкія сяляне выкарыстоўвалі ў сярэднім на гектар 25 кг NPK. Гэта вельмі мала. Склады былі перапоўнены. Рэкламавалі ўгнаенні, заахвочвалі, як толькі можна было, паказвалі, якую даюць карысць — нічога не памагала. Хімічная прамысловасць не магла развівацца жаданымі тэмпамі. І раптам нечаканасць: патрэбы вёскі сталі шмат, шмат большымі ,чым могуць выпрадукаваць нашы фабрыкі. У Беластоцкім ваяводстве ў сярэднім на гектар выпадзе каля 35 кг NPK. Ёсць у нас раёны, дзе гэты паказнік будзе большы ў 2, а нават і ў 3 разы. Але і там не выкарыстоўваюць столькі штучнага ўгнаення, як у перадавых краінах Еўропы. У многіх з іх на гектар высяваецца 150—200, а нават 450 кг NPK. У нашых умовах дастаўка угнаенняў узрасце ў наступнай пяцігодцы да 120—130 кг NPK на гектар.

Аднак праблема заключаецца не толькі ў павелічэнні вырабу штучных угнаенняў. Ужо сёння трэба смялей звярнуцца да рэзерваў. Ёсць магчымасць значна палепшыць баланс угнаенняў шляхам падрыхтоўкі гаспадарскіх угнаенняў. Яшчэ мала маем гною. А вядома, што гной, скампаставаны з торфам у прапорцыі 1:1, мае тую самую вартасць, што чысты гной. Добрыя вынікі дае прымяненне торфу на падсцілку. Можна таксама рабіць штучны гной з торфу, саломы, розных адпадкаў і поўнай колькасці мінеральных угнаенняў (калійных і фосфарных).

Вялікім рэзервам у нашым ваяводстве з'яўляюцца яшчэ кампосты. У гэтым сэнсе нямала добрых прыкладаў, напр., у Гайнаўскім павеце. Найлепшыя вынікі даюць кампосты з торфам.

Амаль не робяць у нас такога, напрыклад, кампосту, як лубінава - тарфяны. Вось як яго рабіць. На тарфяніках сеем лубін. Зялёную масу скашваем і згортваем у кучу разам з верхнім слоем глебы. Праз нейкі час маем ужо добрае ўгнаенне для прапашных культур, або на лугі і пашы.

Вельмі мала выкарыстоўваецца ў нас гнойная жыжка — гнаёўка (10.000 літраў на гектар пасля развядзення вадой). Мала хто з беластоцкіх сялян мае зялёнае ўгнаенне (з ім на 29% лепшы ураджай дае бульба). Вельмі патрэбна яно для лёгкай глебы, з малым перагнойным слоем. Справа тут не толькі ва ўзбагачэнні глебы кармавымі рэчывамі (галоўным чынам азот), але і ў паляпшэнні структуры глебы.

У бліжэйшыя гады будзе больш мінеральных угнаенняў. Цікавы эксперымент праводзіцца ў вёсцы Забродздзе (Сакольскі павет), дзе на гектар пасеваў прыпадзе па 100 кг NPK. За некалькі год так будзе ў кожнай вёсцы. Але гэта не скідае з нас абавязку павялічваць колькасць арганічных угнаенняў у кожнай гаспадарцы.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

З даходамі і з дэфіцытамі

У Гайнаўскім павеце налічваецца 89 сельскагаспадарчых гурткоў, якія аб'ядноўваюць 1608 гаспадароў. Да 20 сакавіка адбыліся ў іх справаздаўча - выбарчыя сходы, на якіх абмяркоўвалася гаспадарчая дзейнасць за мінулы 1963 год, накрэсліваліся планы працы на бягучы год і выбіраліся новыя праўленні На ўсіх сходах вялася ажыўленая дыскусія. Гаварыць было аб чым, таму што ў кожным гуртку ёсць шмат добрага і дрэннага.

Некаторыя гурткі атрымалі вялікія даходы, а ёсць і такія, якія не маглі пакрыць сваіх расходаў. Да гурткоў, у якіх прадумана і ўмела вялася гаспадарчая дзейнасць, належаць гурткі з Дубін і Сакоў. Першы мае 121 тыс. зл. даходу, а другі — 118 тыс. зл. Дубічы Асочныя маюць 38 тыс. зл. чыстага даходу, а Семяноўка — 24 тыс. зл.

А сельгасгурток у Нарве мае 51 тыс. зл. дэфіцыту. Грашовы недахоп на 15 тыс. зл атрымаўся ў Ставішчах і ў Вольцы (каля Курашава). Факты гэтыя гавораць аб непараднасці праўлення гуртка, аб малой адказнасці перад усімі членамі гуртка.

У справаздаўча - выбарчых сходах удзельнічала шмат гаспадароў — аднаасобнікаў. Амаль на кожным сходзе прымаліся новыя члены. Напрыклад, у Арэшкаве было прынята ў сельгасгурток 10 гаспадароў, у Палоўцах — 6, у Махнатым — 5 і г.д. Агулам сельскагаспадарчыя гурткі павялічыліся на 98 членаў.

Аляксандр Ражкевіч
Гайнаўка

ГУРТОК ПРАБУДЗІЎСЯ

У Скупаве многа моладзі. Належыць яна да гуртка БГКТ. Гурток гэты пры дапамозе кіраўніка школы Язэпа Навіцкага шырока разгортваў мастацкую самадзейнасць. Але гурток, як мядзведзь, заснуў на зіму. Прабудзіўся толькі нядаўна. І зноў пад кіраўніцтвам Язэпа Навіцкага падрыхтоўвае дзве п'есы: «Мікітаў лапаць» і «Мядзведзь».

Яўгень Рэснт
вёска Міхноўка

ЛЮБІЦЕЛІ ТЭАТРА

У сувязі з міжнародным днём тэатра адбылася нядаўна сустрэча любіцеляў гэтай музы з Беластоцкага ваяводства. Беласточчына была першым ваяводствам у краіне, дзе пачалі ўзнікаць гурткі любіцеляў тэатра. Конкурс «Вёска бліжэй да тэатра» вельмі памог гэтай акцыі. Многа людзей з вёсак, якія ніколі не бачылі тэатра, у рамках конкурса пабывалі ў ім, да многіх тэатр прыехаў у вёску. Значна павялічылася колькасць выездаў нашага тэатра ім. Вянгеркі. Памочнікам тут стала і тэлебачанне, якое дае тэатральныя спектаклі. Людзі любяць тэатр, хочуць бачыць яго, вучацца на ім. Адным словам, як сказаў на сустрэчы Сяргей Філіпюк з Паўлаў, «любіцелі тэатра маюць шырокае поле для дзейнасці».

Конкурс «Вёска бліжэй да тэатра» закончыцца ў ліпені і ёсць падставы меркаваць, што Беластоцкае ваяводства зойме першае месца. (вл)

ДРУКАРНЯ ЦК КПЗБ У БЕЛАСТОКУ

(Працяг са стар. 1)

на падыходзіла да вызначанай для яе ролі. Мяне назначылі на гэту працу з некалькіх пунктаў гледжання: па-першае, я быў па прафесіі наборшчыкам, па-другое, меў ужо нейкую практыку ў гэтым напрамку, бо ў 1923 годзе ўдзельнічаў у арганізацыі нелегальнай друкарні ў Вільні, а па-трэцяе, мяне шукала віленская паліцыя і таму партыйнае кіраўніцтва вырашыла тут мяне схаваць.

Тэхніка наша была вельмі прымітыўнай. Пры першай павярхоўнай рэвізіі ў гэтым памяшканні, друкарня адразу была б выяўлена. Наборная каса была ўмантавана пад верхам століка, а сам верх прыкручваўся знізу спецыяльнай гайкай. У мінуты адпачынку і ноччу, калі не працавалі, верх стала быў на месцы, столік накрыты абрусам і выглядаў даволі нявінна. У пакоі, апрача гэтага століка, быў ложак, значных размераў куфар, які часта сустракаецца ў дробнамяшчанскіх сем'ях, некалькі стульяў і, здаецца, швейная машына.

Наша «машына» змяшчалася якраз у куфары. Фактычна гэта быў звычайны ручны друкарскі прэс, так званая «карэкторка». Набор замыкалі ў друкарскай раме, устаўлялі ў прэс, адзін чалавек спецыяльным вальцам пакрываў набор фарбай і клаў паперу, а другі ўручную цягнуў вал. За дзень напружанай працы можна было адбіць 1000—1500 лістовак. Можна бы і больш, але пры павароце вала стварэўся аднастайны шум, і з канспірацыйных поглядаў мы вымушаны былі рабіць даволі частыя перапынкі і працаваць у акрэсленую пару дня.

Паперу прыносіла Куснежыцкая, прыносіла выключна ў «гарсетах». Такі «гарсет» быў пашыты спецыяльна, меў «кішэні» спераду і ззаду, таму Куснежыцкая выглядала ў ім даволі пульхна. Надрукаваныя лістоўкі выносіла таксама ў гарсеце. У нас было жалезнае правіла: ніякіх пачак не прыносіць і не выносіць, каб не даваць малейшых паводаў да падазрэння. Я меў права выходзіць з дому толькі позна вечарам і не часцей двух разоў у тыдзень.

Е. Куснежыцкая адносіла гатовую «прадукцыю» на асобную кватэру. Там атрымлівала паперу і заданні. Ні адрасоў, ні сяброў, з якімі мела кантакт Куснежыцкая, я не ведаў. Толькі зусім нядаўна я даведаўся, што яна хадзіла на кватэру Яўгеніі Юхнавецкай пры Рынку Касцюшкі. У выключных выпадках Куснежыцкая кантактавалася з тав. Цагельніцкай, якая цяпер жыве ў Гродна. Я час ад часу вёў «асабістую» карэспандэнцыю з Верай Харужай, якая была тады сакратаром ЦК КСМЗБ. Пісьмы ішлі той самай «поштай». Нашым «шэфам» быў кіраўнік цэнтральнай тэхнікі ЦК КПЗБ «Стары». Сапраўднага яго імя і прозвішча не ведаў. Гэта быў пажылы ўжо чалавек гадоў каля пяцідзесяці. Я яго ведаў яшчэ з Вільні, дзе пад яго кіраўніцтвам арганізоўваў партыйную друкарню. Ён лічыўся вельмі добрым канспіратарам, а на маю думку, быў выдатным, незвычайным канспіратарам. З'яўляўся ў нас прыблізна раз у месяц, даваў грошы на жыццё, правяраў пры дапамозе розных пытанняў, як мы захоўваемся — гэта быў сапраўдны экзамен, даваў «наганяй» за малейшую неасцярожнасць (напр., адзін непатрэбны, на яго думку, шпацыр) і знікаў. Мы ніколі не ведалі, калі ён зноў з'явіцца.

Ад ліпеня да канца снежня 1924 года мы выдрукавалі ў сваёй «будзе» каля дваццаці адозваў на польскай і беларускай мовах. Пад канец існавання друкарні мы мелі нават яўрэйскі шрыфт, але, на колькі памятаю, да друку адозваў на яўрэйскай мове не дайшло. Друкавалі мы выключна адозвы. Орган ЦК друкаваўся ў Вільні, а не ў нас.

Цяжка сёння прыпомніць змест тых адозваў. Працы было вельмі многа. Гэта быў перыяд росту і разбудовы КПЗБ, пашырэння яе ўплываў. Па вёсках, у некаторых раёнах (Палессе, Брэст) працягвалася партызанская барацьба. Абуджалася нацыянальная свядомасць беларусаў, ішла барацьба за беларускія школы. «Грамада» ўзнікла трошкі пазней — у 1925 годзе, але беларускія паслы на сейм развівалі актыўную дзейнасць, і некаторыя з іх ужо тады, у 1924 годзе супрацоўнічалі з нашай партыяй. У горадзе быў гэта час расшырэння прафсаюзнага руху і палітычнай барацьбы паміж КПП і ППС за рашаючы ўплыў на гэты рух. У краіне існавала вялікае беспрацоўе і ішла барацьба беспрацоўных за дапамогу, за хлеб. Часта здараліся забастоўкі. Усё гэта патрабавала ад партыі асаблівай актыўнасці. Адчувалася патрэба ў партыйным друкаваным слове, каб масы ведалі, што думае партыя ў кожнай канкрэтнай справе. Таму нічога дзіўнага ў тым, што мы ўвесь час былі завалены работай і працавалі значна больш, чым на гэта дазваляла строгая канспірацыя. Але неяк абыходзілася, і друкарня фактычна ніколі не была выкрыта.

Прычынай ліквідацыі друкарні было зусім іншае. Прыблізна ў канцы лістапада 1924 года з'явіўся «Стары», гэтым разам даволі гаворкі, і сказаў нам,

(Працяг на стар. 5)

Арлянскія абавязацельствы

Увайшло ўжо ў традыцыю, што людзі адзначаюць знамянальныя даты працоўнымі подзвігамі. Жыхары Орлі па ініцыятыве партыйных арганізацый вырашылі адзначыць грамадскай працай Першы Май, IV з'езд нашай партыі і 20-годдзе народнай Польшчы. Грамадскім чынам будзе даведзена да канца будова рамізы і нанова пракладзены брук на вуліцы Чырвонай Арміі, якая вядзе да рамізы.

Партыйная арганізацыя пры прэзідыуме ГРН абавязалася на сваім пляцы зрабіць дзіцячую пляцоўку, абгарадзіць яе і пасадзіць там кветкі.

Члены партыі з кафлярні таксама актыўна ўключыліся ў працу грамадскім чынам. Калі ўстанаўлялася народная ўлада, рэакцыйныя банды тры разы нападалі на пастарунак міліцыі ў Боцьках і замардавалі 15 міліцыянераў. Каб ушанаваць памяць аб іх, вырашана пабудаваць там Дом міліцыянера. Пры гэтай будове са сваімі ўсімі машынамі і прыладамі будзе працаваць некалькі брыгад з кафлярні.

Адна з вуліц у Орлі.

У сувязі з гэтымі вялікімі святамі ўзяла на сябе абавязацельствы і партыйная арганізацыі пенсіянераў у Орлі, якая складаецца з 13 асоб. Вядома, фізічная праца пры нейкай будове старэйшым людзям непадсілу. Таму гэта ПОП пастанавіла пасадзіць 250 штук дэкаратыўных дрэўцаў у сваёй асадзе.

Тэкст і фота
М. Хмялеўскі

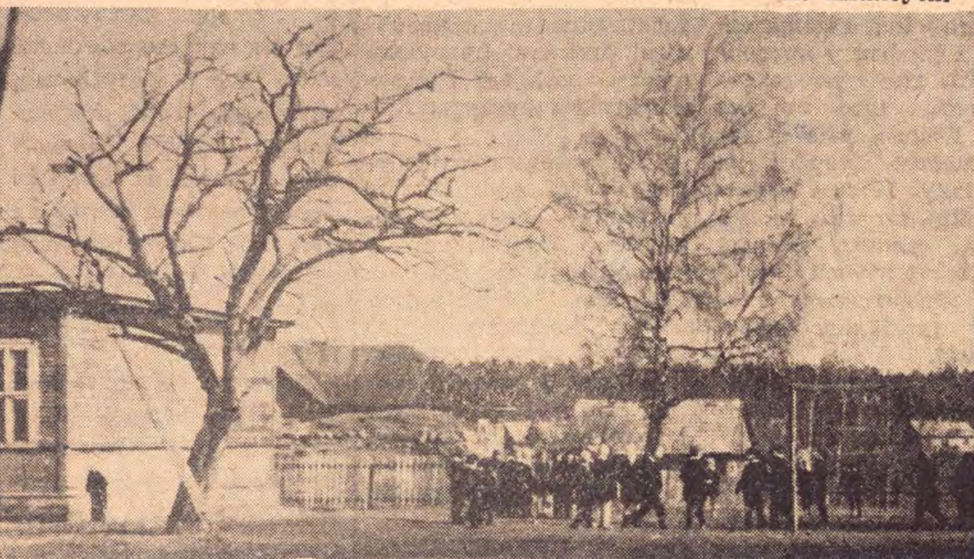

Васна на школьным панадворку.

АПОВЕСЦЬ ПРА РАЙСК

У кожнай краіне ёсць мясцовасці, якія з'яўляюцца наглядней, сімвалічнай ілюстрацыяй гісторыі некалькі апошніх дзесяцігоддзяў. На Беласточчыне такім сімвалам несумненна будзе вёска Райск у Бельскім павеце.

Калісь пад уладай буржуяў жыхары гэтай вёскі адважна ставалі ў абароне сваіх правоў. Потым... прыйшло гэтае найгоршае. У супольнай магіле злажыла свае галовы 146 асоб. Гітлераўскія варвары не пашкадавалі ні жанчын, ні дзяцей. На месцы, дзе была вёска, расла ўжо трава.

Прыйшоў 1944 год, а з ім свабода. Хто застаўся жывы, вярнуўся туды, дзе год таму была вёска Райск. Дапамагла дзяржава. І вось Райск, вёска ў Бельскім павеце, ізноў жывая, красуецца сярод маладых зялёных дрэў, якім роўна столькі гадоў, як нашай дзяржаве. Толькі памятнік за вёскай на ўзгорку напамінае вандроўцу аб яе трагічным лёсе.

Вось гэта трагічная гісторыя Райска стала крыніцай натхнення для польскай пісьменніцы Мар'і Шулецкай. Прысвячае яна Райску сваю вялікую аповесць пад загалоўкам «Твары абманутых».

Мар'я Шулецкая першы раз завандравала ў Райск летам 1955 года.

«Было гэта — успамінае пісьменніца, — маё першае сутыкненне з Беласточчынай і ўсё мяне там адразу захапляла. Людзі, іх гасціннасць, краявід, гісторыі, асабліва Райска».

Потым на бланках службовых камандзіровак усё часцей паяўляецца накіраванне: Беластоцкае ваяводства. «За кожным разам, — піша аўтар аповесці «Твары абманутых», — я пазнавала вельмі цікавых і мілых людзей. Пасля завязалася сардэчная дружба з сям'ёй Тышукоў з Дзянісак. Я пачала над Нарвай праводзіць свае водпускі. Запісак прыбывала. І ўжо тады была ўпэўнена, што не выкручуся ад напісання чагосьці большага пра Райск. Сэрца не дазволіць. Пачала пісаць «Твары» ў Дзяніcках, седзячы на парозе Тышуковай хаты. Радзіліся там першыя сказы, якія я перанесла на паперу з ліхаманкавай паспешнасцю. Хацелася як найбольш верна адлюстраваць лёс такіх людзей, як, для прыкладу, Даніла Міранюк з Дзянісак. Было гэта недзе ў ліпені 1958 года. Да верасня наступнага года я закончыла працу над аповесцю «Твары абманутых». Прачытала і дайшла да вываду, што аповесць... нічога не варта. У

першую хвіліну затапіла мяне праўдзівая роспач. Шкада было недаспаных начэй (дзень выпаўняе мне журналісцкая работа), сорам перад самой сабой і перад сябрамі, што не змагла справіцца з тэмай, злосць, што ўзялася за пісанне без дастатковай падрыхтоўкі. Тэма аднак маніла мяне, спакушала. Я папрасіла тады дзесяць дзён водпуску і паехала ў Дзяніскі. Цэлы дзень блукала па лесе або ляжала над рэчкай Арлянкай, а вечарам заходзіла ў сялянскія хаты і цягнула людзей за языкі. Пасля дзесяці дзён вярнулася ў Варшаву, вылечаная з роспачы і гатова зноў браць «быка за рогі». Пісала цяпер памалу, важыла кожнае слова, пастаянна папаўняючы дакументальныя матэрыялы. Так нарадзілася другая версія аповесці «Твары абманутых». Яе цяпер ацэняць чытачы. Я ведаю толькі адно: пісала я не толькі пяром, колькі любоўю да тых старон.

Хочаце ведаць на колькі героі маёй аповесці з'яўляюцца нейкім адлюстраваннем існуючых або існаваўшых людзей? Некаторыя сярод іх проста нажыва ўсаджаны ў аповесці. Напрыклад, галоўны мой герой, Васька, і жыве ў Райску і я зусім нямнога змяніла ў яго лёсе. Але, зразумела, яго адчуванні і яго думкі прасеяны ў аповесці праз мой мозг. Таму я перамяніла назву вёскі Райск на Равіска, назвала інакш людзей і прыдала ім некаторыя іншыя рысы характару і вобліку. Прататыпы сваіх герояў знаходзіла не толькі ў Райску і Дзяніcках. Вёскі Крывая, Ваські, Дарожкі, Нараў, Орля, Белавежа, Новаберазова, Тымянка, Вулька-Нурэцка, Храбалы і другія — гэта мясцовасці, з якіх я «брала» сваіх герояў».

Так сказала Мар'я Шулецкая пра сваю аповесць.

Аповесць выдае выдавецтва Міністэрства народнай абароны. Застаецца толькі цярпліва чакаць, пакуль з'явіцца яна ў кнігарнях. Пакуль што нашым Чытачам можам прапанаваць толькі невялічкі ўрывак з першай часткі аповесці, у якім апавядаецца пра ўзброенае паўстанне ў Райску ў 1934 годзе. Але гэта ўжо ў наступным нумары.

В. РУДЧЫК

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

Бельскі ліцэй медсясцёр

Бельск ужо здабыў сабе назву школьнага горада, гарадка, як некаторыя пяшчотліва кажуць. Праўда, школ тут нямала і рознага роду. З новым школьным годам у Бельску працуе яшчэ адна сярэдняя медыцынская — ліцэй медсясцёр.

Яе дырэктарам з'яўляецца Генрык Касерадскі (даўней гісторык у Беларускім ліцэі).

Некалькі пытанняў ад «Нівы».

— Як працуецца?

— Цеснавата, як бачыце, але з новым школьным годам будзе лепш. Маем атрымаць дзве залы ў будынку на тэрыторыі бальніцы. Тады будзем мець ужо чатыры класы, па два паралельныя.

— Цяпер вы толькі госць агульнаадукацыйнага ліцэя, аднак факт гэты сведчыць, што для хочучага няма перашкод.

— Справа нашай школы цягнулася ўжо даўно. Не было толькі дзе яе памясціць. Але з другога боку база была адпаведная для такога роду школы: бальніца на месцы, ахвотная моладзь і вялікія патрэбы ў кваліфікаваных мядсёстрах. І гэта пераканала. Праўда, бацькі нашага павета стараліся вельмі многа.

— Колькі дзяўчат у ліцэі? Бо здаецца, толькі дзяўчаты вучацца ў вас?

— Так. Вучыцца 100 дзяўчатак. Выбралі мы іх з 250 кандыдатак. Аказаліся сапраўды някепскімі. Дагэтуль толькі адну давялося скрэсліць з ліку вучаніц за дрэнную вучобу. Пакуль існуе толькі першы клас. З кожным годам будзем узрастаць аж да пяці.

— Хто яны, вашы вучаніцы?

— Дзяўчаты пераважна з вёсак. Мо' 8—10 асоб назбіраецца з горада. Многа з аколіц Парцава, Орлі, з Гайнаўскага, Сямяціцкага паветаў. Экзамен у нас быў строгі. І прайшлі несумненна найлепшыя.

— Значыць, месца ў вас для тых, хто любіць навуку і мае сэрца для сваёй будучай прафесіі.

— Так.

Размаўляла **В. Л.**

ІХ ЗАХАПІЛА ЗМАГАННЕ

У апошні час партыйная арганізацыя ў Гайнаўскім павеце прыняла ў свае рады 22 актыўных членаў ЗМВ і ЗМС. Уступілі яны ў партыю на сходах, прысвечаных перадз'ездаўскай дыскусіі. І гэта правільна; калі перад партыяй стаяць новыя, цяжкія задачы, калі партыя ставіць перад народам захопліваючыя перспектывы лепшага жыцця, у яе рады горнуцца лепшыя, найбольш актыўныя члены ЗМС і ЗМВ. Што ж гэта за людзі, якія былі прыняты ў рады членаў партыі?

Алена Бармута — дачка рабочага. Працуе інструктарам у Павятовым саюзе гурткоў і рабочых арганізацыяй, аграном, актыўны дзеяч ЗМВ, актыўна ўдзельнічае ў барацьбе за павышэнне ўзроўню нашай сельскай гаспадаркі. Ходзіць па грамадах, высняе, праводзіць лекцыі, гаворыць аб абавязках сялян перад дзяржавай. Не адзін гайнаўскі селянін пад уздзеяннем аргументаў Алены адпаведна пасеяў і даглядае жывёлу, а тым самым павышае свае веды ў галіне сельскай гаспадаркі.

Ігнат Хіліманюк з Гайнаўкі — сын селяніна. Атрымаўшы вышэйшую сельскагаспадарчую адукацыю, вярнуўся ў родныя мясціны і актыўна ўключаецца ў грамадскую працу. У сельскагаспадарчай школе ў Дубінах проста і пераканаўча тлумачыць моладзі палітыку партыі. Моладзь любіць яго, верыць яму і з прыемнасцю ўспамінае праведзеныя з ім вечары, калі малады аграном Ігнат Хіліманюк вучыць іх цікавай, але цяжкой прафесіі земляроба.

Лідзія Сіліванюк і Марыя Вольская працуюць настаўніцамі ў Дубічах Царкоўных. Ліда Сіліванюк — дачка малазямельнага селяніна, якому народная ўлада дала зямлю. Марыя Вольская — дачка рабочага. Народная Польшча дала ім цудоўную прафесію і адказную працу — фармаваць характары сялянскіх дзяцей. І яны добра спраўляюцца з даручанай ім працай. Працуюць ахвярна і аддана. А калі гурток ЗМВ даў ім заданне дапамагчы моладзі ў культурна - асветнай працы, Сіліванюк і Вольская не адзін вечар прысвяцілі на тое, каб арганізаваць у сваёй вёсцы мастацкі калектыў, які весяліў сялян у зімовыя вечары.

Рыгор Антаноўскі — сын селяніна, працуе на гаспадарцы ў Падрэчанах. Актыўны член ЗМВ. Актыўна ўдзельнічае ў павышэнні ўзроўню сельскай гаспадаркі. Арганізаваў сельскагаспадарчы гурток, а цяпер кіруе ім.

Уладзімір Русак з прэзідыума МРН. Сын селяніна. Пасля заканчэння Дарожнага тэхнікума вяртаецца ў родныя мясціны і актыўна працуе ў ЗМС.

Вялікай і ўрачыстай была хвіліна прыёму ў партыю для Генрыка Войтаса — маладога рабочага з дрэваапрацоўчага завода і Яўгена Козака — энергічнага пісьманосца з Белавежы.

Вось моладзь, якая папоўніла рады нашай партыі: дзеці рабочых і сялян, перадавікі працы, актыўныя члены ЗМВ і ЗМС. Уступілі ў партыю. каб лепш служыць сваёй Радзіме, бо разумеюць вялікую ролю і мудрую палітыку нашай партыі.

КАСТУСЬ ЛЯШЧЫНСКІ
Гайнаўка

МАНАГРАФІЯ БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

Гэта не рэцэнзія. Хачу толькі паінфармаваць чытачоў «Нівы» аб незвычайнай падзеі, якой будзе факт апублікавання вялікай геаграфічна-гаспадарчай манаграфіі Беластоцкага ваяводства. Гэта вынік дзейнасці так званага Беластоцкага калектыву, які створан ў 1955 г. пры Інстытуце геаграфіі Польскай Акадэміі Навук.

Ляжыць перада мною велізарны машынапіс. Звыш 720 старонак. Заглянем у сярэдзіну. Манаграфія складаецца з дзевяці раздзелаў. У першым, аўтарам якога з'яўляецца др В. Кусінскі, знаходзім абмеркаванне геаграфічнага становішча, адміністрацыйнага падзелу, а таксама гістарычнага развіцця Беласточчыны. Другі раздзел, аўтарам якога з'яўляецца дац. др Л. Касінскі, прысвечаны дэмаграфічным праблемам. Аўтар абмяркоўвае тэму насельніцтва ваяводства перад 1939 г., дэмаграфічныя змены, выкліканыя другой сусветнай вайной, паказвае карціну актуальнага становішча і вызначае дэмаграфічны прагноз развіцця насельніцтва Беласточчыны.

Асобным раздзелам манаграфіі з'яўляецца сельская гаспадарка. Др В. Бягайла абмяркоўвае тут прыродныя асновы сельскагаспадарчай вытворчасці, уласцівасці аграрнай структуры, размяшчэнне вясковага насельніцтва, а таксама спосабы гаспадарання.

Аўтары чацвёртага раздзела, мгр Г. Піскаж-Скоцка і праф. др І. Кастравіцкі, абмяркоўваюць праблемы лясной гаспадаркі, палявання і рыбалоўства. Пяты раздзел, аўтарам якога з'яўляецца др С. Мішталь, інфармуе аб беластоцкай прамысловасці. Аўтар абмяркоўвае гістарычнае развіццё індустрыялізацыі, прымяняючы такую перыядызацыю працэса: перыяд да 1864 г, 1864—1914 гады, першая сусветная вайна, міжваенны перыяд, другая сусветная вайна, перыяд сацыялістычнага дваццацігоддзя. У шостым раздзеле, аўтарам якога з'яўляецца др Т. Ліеўскі, знаходзім абмеркаванне дарожнага становішча ваяводства. У сёмым раздзеле дац. др Л. Касінскі займаецца асадніцтвам. Два апошнія раздзелы прысвечаны эканамічнай рэгіяналізацыі, а таксама перспектывам развіцця Беласточчыны. Аўтарам іх з'яўляецца праф. др І. Кастравіцкі, пад яго ж кіраўніцтвам і працаваў увесь калектыў.

Манаграфія багата графічнай дакументацыяй, а змешчаная бібліяграфія з'яўляецца абшырным аглядам выкарыстанай літаратуры. Даступная мова аблягчае разуменне сур'ёзных навуковых праблемаў. Такім чынам, манаграфія з'яўляецца даступнай для шырокага кола чытачоў. Несумненна з прыемнасцю будуць карыстацца ёю грамадскія дзеячы і настаўнікі, студэнты, публіцысты і вучоныя.

Манаграфія, якую Інстытут геаграфіі аддае ў друк з'яўляецца першай у гісторыі Беласточчыны навуковай працай, якая ўсебакова абымае розныя аспекты геаграфічна-гаспадарчых праблемаў ваяводства. З пункту гледжання маштабаў праведзеных доследаў, яна з'яўляецца таксама першай ваяводскай манаграфіяй у Польшчы. Таму факт апублікавання манаграфіі трэба ацэньваць як вельмі важную падзею ў грамадскім жыцці не толькі Беласточчыны.

АНДРЭЙ БАРВІЮК

ПЛАДЫ ДВАЦЦАЦІГОДДЗЯ

ЦІ ЯЙКА МУДРЭЙШАЕ?

Калі за святочным сталом збярэцца ўся сям'я **Ніны і Паўла Ваўранюкоў** з вёскі **Макаўка** ў Гайнаўскім павеце, завязваецца звычайная сямейная гутарка. Звычайная?

Колька... Не, цяпер ён ужо не проста Колька, а **магістр інжынер Мікалай Ваўранюк, спецыяліст па будаўнічых справах**. Працуе ў сталіцы.

Цяпер інжынер Мікалай Ваўранюк расказвае свайму бацьку пра сваю работу, пра дзівы праўдзівыя, якія ён супольна са сваімі варшаўскімі калегамі па працы ажыццяўляе, якія задумвае.

Другі сын, **Янка,** жыве ў вёсцы Кленікі. Гэта амаль па-суседску з Макаўкай. Закончыў сельскагаспадарчы тэхнікум у Дайлідах пад Беластокам і працуе цяпер грамадскім аграномам. З Янкам найчасцей бачыцца бацька і мае аб чым з ім пагаварыць.

Валік — студэнт Варшаўскай палітэхнікі. За два гады, калі ўсё пойдзе добра, таксама як Колька, будзе магістрам інжынерам, канструктарам самалётаў, а можа і ракет, якія панясуць чалавека на Месяц і на другія планеты. Цяжкую прафесію выбраў сабе Валік.

Чацвёрты сын — **Косцік** — пайшоў следам найстарэйшага брата. У гэтым годзе канчае беластоцкую «будаўлянку». Хоча вучыцца далей.

За сталом ідзе жывая гутарка. Кожны апавядае пра свае справы, кожны хоча парадаваць сэрца бацькоў тым, што здабыў. Ляцяць словы простыя, вясковыя, ад дзяцінства зразумелыя і Паўлу і Ніне Ваўранюкам, але часам... асабліва тады, калі Колька і Валік завядуць між сабою гутарку. Сінусы... тангенсы... лімесы... максіма... мінімума... дамінанты... кан'юнктуры... літаральна самая «мудрасць», не прывыкшая для мужыцкага вуха. Здаецца, гавораць па-свойму, па-просту, а ён, Павел, іх бацька, амаль нічога не разумее.

Няўжо яйка мудрэйшае за курыцу?

Не, час цяпер зусім іншы!

Паўлава маладосць была зусім іншай. Яго не турбавалі ні пытанні формы сучасных самалётаў, ані праблема жыллёвай плошчы. **Ён стараўся перш за ўсё здабыць сабе хлеб і соль, каб неяк пражыць.**

Ці Павел горшы ад сваіх сыноў, ці не мае нічога, чым мог бы пахваліцца?

— А ведаеш што, — звяртаецца да Янкі, бо ён аграном і Паўлу найлягчэй знайсці з ім супольную мову, — з гэтай **паіржышчавай рэпай** выйшла ў нас у Макаўцы так, як калісьці з вапнай. Найперш глядзелі ды ў лоб стукалі, што нібы стары Ваўранюк дарэмна грошы марнуе. Калі пераканаліся, што на вапнаванай глебе лепш родзіць, пачалі заказваць нават па дзве тоны гэтага штучнага ўгнаення. Так сама з той рэпай Скасіў жыта і, не чакаючы, пакуль звязу снапы, пайшоў араць іржышча «Розум патраціў Ваўранюк, — загаварылі тады ў вёсцы. Жніва на поўным ходзе, а ён за ворыва ўзяўся!» А я пасеяў гэтую рэпу. **Без угнаення, без нічога. Проста заараў іржышча і пасеяў. Потым цэлую восень меў удосталь сачыстага зялёната корму, а бульба асталася на зіму.**

Павел Ваўранюк

— Тата, вы, здаецца, праводзілі нейкія доследы з азімым рапсам? — цікавіцца першародны сын — варшаўскі інжынер.

— Так, — паясняе бацька. — Дагэтуль я ніколі не сеяў азімага рапсу (рэпаку). Таму спрабаваў на чвэрці гектара. Плошчу пасеву разбіў на некалькі дзялянак і на кожнай даў іншы склад штучнага ўгнаення, каб пераканацца, як найлепш на нашых глебах угнойваць поле пад гэтую каштоўную расліну. Дослед удаўся.

Не толькі гэты дослед **Павел Ваўранюк актыўна супрацоўнічае з Інстытутам апрацоўкі ўгнаення і глебазнаўства.** Па даручэнню інстытута ён праводзіў шмат іншых доследаў, **вынікамі якіх шчодра дзяліўся са сваімі аднавяскоўцамі.**

Ці можна сказаць, што ён адсталы мужык? Ці сапраўды ёсць нейкая падстава, каб Павел Ваўранюк думаў, што яйка мудрэйшае ад курыцы?

Спакойная, ціхая вёска Макаўка. На вока на працягу мінулых дваццаці год нічога тут не змянілася. Прыбыло крыху новых дамоў і людзі пастарэлі. Гэта толькі на вока. **А ВАЗЬМІЦЕ СЯМ'Ю ПАЎЛА І НІНЫ ВАЎРАНЮКОЎ! Але ці толькі гэтую сям'ю і ці толькі ў гэтай вёсцы?**

ВІКТАР РУДЧЫК
Фота аўтара

ДРУКАРНЯ ЦК КПЗБ У БЕЛАСТОКУ

(Працяг са стар. 4)

што ў КПЗБ наступіў раскол, што ён сам стаіць на баку раскольнікаў, якія выступілі супроць «усемагутных эмісараў ЦК КПП у КПЗБ», што «КПП накідае сваю волю і трэба ад яе аддзяліцца» і г.д. Мы слухалі гэта вельмі здзіўленыя, спрабавалі пярэчыць, але ён упарта даказваў сваё. Гаварыў, што трэба будзе выдрукаваць адозву новага «кіраўніцтва». Гэта была так званая «сэцэсія» ў КПЗБ. Адзін з правадыроў гэтай «сэцэсіі» — Гурын пазней аказаўся яўным правакатарам. Але тады, у час гэтай размовы мы нічога не ведалі. Я рашуча заявіў «Старому», што ніякіх адозваў супроць партыі мы друкаваць не будзем, што ў стварыўшымся становішчы трэба скантактавацца з іншымі таварышамі, сарыентавацца. Калі «Стары» пайшоў, мы хутка скантакталіся з Цагельніцкай. Нікога з партыйнага кіраўніцтва тады ў Беластоку не было. Усе выехалі, як я пазней даведаўся, на III з'езд КПП. Я скантактаваўся спачатку з тав. «Раландам», бо знаў яго яшчэ з працы ў Вільні (цяпер ужо не жыве). Але яму мне не хацелася перадаваць друкарні, бо не меў адносна яго пераканання. Пазней скантактаваўся з Сымонам Шварцам і іншымі таварышамі і мы вырашылі, што трэба друкарню забраць з таго месца як найхутчэй. У сувязі з тым, што ўся тая справа з «сэцэсіяй» выглядала даволі падазронa, не можна было пакідаць друкарню ў месцы, якое ведаў «Стары» — адзін з правадыроў «сэцэсіі».

Мы пачалі па частках выносіць усё абсталяванне друкарні. Цягнулася гэта цэлы тыдзень. Але аднойчы вечарам мяне выклікалі і сказалі, што неабходна надрукаваць вельмі важную адозву. Гэта была якраз адозва, дэмаскуючая «сэцэсію». Я сказаў, што ўсё, апрача вала і прэса, ужо спакавана і часткова вынесена, ды я апасаюся, што ў час друку можа з'явіцца «Стары». Вырашылі, што набор адозвы зробім на іншай кватэры, а на Сталэчнай толькі надрукуем. Так і было зроблена. Гэта было 28 снежня 1924 года. Па дарозе на Сталэчную, калі я нёс з сабой набраную шрыфтам адозву, мяне і Куснежыцкую арыштавалі. Паколькі я меў з сабою пашпарт з Варшаўскай прапіскай, а на Сталэчнай вул. я быў прапісаны па іншаму пашпарту, які заўсёды ляжаў дома (Куснежыцкая мела іншую, не беластоцкую прапіску), паліцыя не выявіла друкарні на Сталэчнай вуліцы. Спачатку я сказаў паліцыі, што я прыехаў з Варшавы і прывёз з сабою набор. Праз некалькі дзён, калі ўпэўніўся, што паліцыя ўсё роўна даведаецца, што мой пашпарт фальшывы, я назваў сваё сапраўднае прозвішча, сказаў, што паходжу з Вільні і г.д. Пазней, ужо ў турме, я даведаўся, што назаўтра пасля нашага арышту сябры дакладна ачысцілі кватэру на Сталэчнай. Каб нават там і з'явілася паліцыя, нічога падазронага не знайшла б.

Такая коратка гісторыя друкарні ЦК КПЗБ у Беластоку на Сталэчнай вуліцы, дом 19.

СЦЯПАН БЕРГМАН

АЛЯКСАНДР ЖУРАЎЛЁЎ

ЯНЫ БЫЛІ ПЕРШЫМІ

(Аўтар успамінаў, лётчык маёр запаса Аляксандр Жураўлёў восенню 1940 года быў накіраваны ў Бельск на пасаду камісара эскадрыллі знішчальнікаў. Напярэдадні вайны, 21 чэрвеня 1941 года, вяртаецца ён з водпуску, які правёў у Крыму. Змучаны дарогай — адпачывае. Будзяць яго ўзрывы снарадаў. Пад небам «разгульваюць» фашысцкія самалёты. Бельск у агні. Савецкія лётчыкі гатовы к бою. Набліжаецца чацвёртая гадзіна лютай вайны.

Такі быў змест першай часткі ўспамінаў А. Жураўлёва. А вось працяг).

...8-ая гадзіна раніцы. Паведамляюць: на вышыні 800 метраў пяць кіламетраў ад нашага аэрадрома паявілася першая калона самалётаў — 23 бамбардзіроўшчыкі «Юнкерс — 88». Яны ляцелі на ўсход шчыльным строем па 4 самалёты ў групе, кіраваліся бамбіць Бельск.

Мы вылецелі ў складзе 9 самалётаў тыпу «МІГ». Хутка дагналі ворагаў і адразу пайшлі ў атаку. Першай кулямётнай чаргой Грыгорый Алаеў збіў фашысцкага бамбардзіроўшчыка. Ён загарэўся і ўпаў на нашай тэрыторыі. Лейтэнант Віктар Ушакоў, прыстрэліўшыся да вядучага ніжняга задняга самалёта, пусціў доўгую чаргу, ад якой нырнуў на зямлю другі варожы шакал.

Віктар, зрабіўшы баявы разварот, пачаў атакаваць наступную машыну, але ў той жа момант варожая куля скасіла адважнага лётчыка...

Гэта была наша першая страта ў вайне. Савецкія лётчыкі яшчэ больш люта пачалі атакаваць групы фашысцкіх самалётаў. У паветры тварылася штосьці незвычайнае: раўлі машыны, стракаталі кулямёты, узрываліся бомбы, якія скідвалі фашысты на чыстае поле, уцякаючы на захад.

Я пагнаўся за адным «юнкерсам», які ўцякаў у бок граніцы. Хутка дагнаў яго і... збіў. Ён упаў у размяшчэнні сваіх, фашысцкіх войск. Быў гэта мой першы ваенны «трафей».

Я зрабіў разварот і паляцеў назад. Калі перасякаў граніцу, раптам убачыў наперадзе асляпляючы снапок агня. Страшэнная сіла ўзрыва кінула мой самалёт на бок, адвярнула калёсамі... Я адчуў востры боль у левым клубе.. Паранены... Ледзь над самай зямлёй удалося мне неяк выраўнаць самалёт у гарызантальнае палажэнне. Але садзіцца нельга было. Быццам праз імглу бачыў я калоны немцаў. Яны спыняліся, падалі на зямлю, а да мяне нясліся радкі трасіруючых куль. Рухавік майго самалёта гудзеў на поўным ходзе. Незадоўга паказалася пасадачная пляцоўка. Я ўжо не меў сіл выпусціць калёсы... У галаве ўспыхвалі рознакалерныя вясёлкі, у вачах паявілася бялявая цьмяная заслона. Я траціў свядомасць...

...12-ая гадзіна дня. Прачнуўся я ў Бельскім шпіталі. Нада мною схілілася медыцынская сястра.

— Піць...

Яна падала мне жалезны кубак.

Я дакрануўся губамі да кубка і ў вадкасці пачуў запах спірту.

— Спірт?

— Так... Піце, лягчэй будзе... — і падміргнуўшы мне, дадала: — Заснеце мацней...

Я выпіў і адразу лёгкае цяпло пералілося па майму целу, моцныя рукі схапілі мяне і панеслі ў блакітныя воблакі.

...10-ая гадзіна вечара. Маё цела ныла ад удараў і ран. Мне ўжо зрабілі дзве аперацыі. Пачуўшы тупат у зале, я адкрыў вочы і ўбачыў пры маім ложку баявых сяброў: камандзіра эскадрыллі Міцю Перавезенцава і майго намесніка Сцёпу Рыднага.

— Ну як, камісар? — запытаў Перавезенцаў і, не дачакаўшыся адказу, гаварыў далей:

— Ведаю, цяжка... Сёння мы страцілі Віктара Ушакова, Грышу Алаева... А вось Жэня Панфілаў адзначыўся адвагай...

І пачуў ад іх, маіх сяброў, хвалюючы расказ аб подзвігах лётчыкаў у першыя гадзіны вайны.

Гэта здарылася ў 8 гадзін 30 мінут.. Разагнаўшы «юнкерсаў», Грыша Алаеў і Жэня Панфілаў — 20-гадовы хлапец з Усходняй Сібіры, далей лёталі над аэрадромам, ахоўваючы матэрыяльную часць і асабовы састаў, які рыхтаваў самалёты да чарговых палётаў. Неўзабаве з-за лесу вынырнула 9 знішчальнікаў - штурмавікоў «Месершміт—110», якіх ахраняла 10 знішчальнікаў «МЕ—109». Дзевятка штурмавікоў з ходу пачала абстрэльваць з кулямётаў і гармат стаянкі нашых самалётаў і натоўпы людзей. Адначасова яны кідалі лёгкія, асколачныя бомбы, якія скачуць, як жабы.

Радыёмеханік, ваентэхнік 2-га ранга Васіль Нікулін, убачыўшы, што камандзір зенітнага кулямёта выйшаў са строю, сам стаў за кулямёт і пачаў абстрэльваць варожыя самалёты. Аднаго «Месершміта — 110» Нікулін збіў.

Над аэрадромам наша шасцёрка знішчальнікаў у гарачым бai змагалася з дзевяццю варожымі коршунамі. Грыгорый Алаеў схапіўся з пяцёркай «Месершмітаў», якія насядалі на яго зверху і знізу. Цяжка было Грыгорыю. Але на дапамогу яму паспяшыў Жэня Панфілаў і збіў аднаго варожага лётчыка. Грыша Алаеў у адной з атак цэльнай чаргою ўдарыў па наступнаму варожаму самалёту, ён успыхнуў, як свечка, і зваліўся на ўскраіне лесу. На Грыгорыя зноў кінуліся тры «Месеры». Ухіляючы самалёт ад варожага агня, Грыгорый змушаны быў апусціцца амаль да зямлі і, не заўважыўшы спераду ад сябе невялічкі хлявок, зачапіўся за яго левым крылом...

Жэня Панфілаў бачыў, як загінуў яго любімы сябра і таварыш. У сэрцы Жэні клекатала помства. Ён даў поўны газ і хутка набліжыўся да варожага самалёта. Націснуў на гашэтку кулямёта, але кулямёт маўчаў: увесь запас куль Жэня ўжо выстраляў... Што рабіць? Наперадзе ён бачыў ненавісныя крыжы на тонкіх крылах.

— Я зараз пастаўлю табе магільны крыж... гад паўзучы!... — шаптаў Жэня.

Ён без страху наблізіўся к хвасту варожай машыны. У той момант не думаў пра сваё жыццё, ён думаў пра тое, каб знішчыць ворага, вераломна напаўшага на нашу Айчыну.

У вокамгненне раздаўся трэск і скрыгат метала.... Варожы самалёт з адрубленым хвастом нырнуў уніз.

Яўгень Панфілаў ударам быў выпхнуты з кабіны. Халоднае паветра хутка вярнула яму свядомасць. Ён паспеў яшчэ раскрыць парашут і паспяхова прызямліцца ў раёне Боцькі...

Гэта быў першы таран, зроблены на пачатку Айчыннай вайны.

— Вось так ваююць нашы лётчыкі - героі... Перамагаюць і бясстрашна аддаюць сваё жыццё за Радзіму... — закончыў Дзіма Перавезенцаў.

Я закрыў вочы і пачуў шопат камандзіра:

— Пайшлі, хлопцы... Камісару цяжка...

Я павярнуўся ў іх бок, каб падзякаваць і развітацца з імі, але ад вострага болю зноў страціў прытомнасць. Больш не прыйшлося мне ўбачыцца з маімі баявымі сябрамі.

Дзіма Перавезенцаў загінуў у ліпені 1941 года, а Сцёпа Рыдны, будучы ўжо Героем Савецкага Саюза, паў пад Масквой у лютым 1942 года, ахоўваючы сталіцу нашай Радзімы ад варожых налётаў...

(Заканчэнне ў наступным нумары).

БЕЛЬСКІ І ГАЙНАЎСКІ НАЙГОРШ

СУХОТЫ ПАВІННЫ ЗГІНУЦЬ

7 красавіка Міжнародны дзень здароўя. Па пастанове Сусветнай арганізацыі здароўя, гэты дзень у бягучым годзе быў прысвечаны барацьбе з туберкулёзам, або сухотамі, як кажуць у нас.

У Беластоцкім ваяводстве маем звыш 16 тысяч хворых на сухоты і штогод адкрываем каля 2 тысяч новых выпадкаў туберкулёза. Больш тысячы з гэтага адкрыта ў мінулым годзе пры дапамозе малафарматных рэнтгенаўскіх здымкаў у час масавых праверак.

Рэнтген — адзіны спосаб, каб заўчасна выкрыць туберкулёз. Але ў гэтым месцы звычайна пачынае дзейнічаць незразуменне, абыякавасць людзей: не хочуць правярацца. У ваяводскай супрацьтуберкулёзнай амбулаторыі лекары гавораць: маем рухомы рэнтген, ездзім па вёсках. Вось прыязджаем на месца і замест 500 чалавек прыходзіць 100. Змарнаваны час наш, змарнаваная аказія. А ўсё ж робіцца для людзей зусім бясплатна.

Найгорш гэта справа маецца ў Бельскім і Гайнаўскім паветах. Лекары наракаюць, што тамтэйшых людзей ніяк нельга нагаварыць на праверку.

Многа ва ўсведамленні людзей аб небяспецы сухот могуць зрабіць павятовыя супрацьтуберкулёзныя камітэты. На жаль, такога камітэта няма яшчэ ў Бельску, а не працуе (хоць ёсць) у Гайнаўцы. Мо' тут і трэба шукаць прычыны дрэннага. У кожным выпадку варта ўрэшце прабудзіцца.

Без болю і ціха прыходзіць хвароба, званая туберкулёзам лёгкіх, без болю адпраўляе на той свет тых, хто спакойны, бо яму не баліць. Вораг нябачны страшнейшы ад яўнага. «Няма капітуляцыі ў вайне з туберкулёзам» — такі лозунг кінула Сусветная арганізацыя здароўя на пасяджэнні ў Жэневе. Галосным рэхам яго паўтарылі ўсе, хто бачыць небяспеку. І калі цяпер прыедзе белы аўтобус у вашу вёску, каб праверыць, ці не хворы хто часам (сам не ведаючы аб тым) на сухоты, не адкажыце людзям у белых фартухах. Для вашай жа карысці, для вашага здароўя. Сухоты — цяпер вылячальная хвароба, пры адной умове, калі будзе заўчасна адкрыта. (вл)

НОВЫЯ ФІЛЬМЫ

Канец нашага свету

Дарагія чытачы, з гэтага часу будзем інфармаваць Вас аб новых фільмах, якія будуць высвятляцца на экранах кіно нашага ваяводства. Рэдакцыя атрымлівае лісты з такімі просьбамі.

Сёння пару слоў аб новым польскім фільме В. Якубоўскай «Koniec naszego świata». Тэма — канцлагер Асвенцім, бачаны вачыма чалавека, які там быў. Фільм моцны і цяжкі. Рэжысёр В. Якубоўская была шэраг год таксама ў канцлагеры Асвенцім і ўсё сама перажыла. У фільме выступаюць у эпізодах два беластоцкія акцёры — Ю. Дземскі і З. Наўроцкі. (вл)

„САТУРН"

Васіль Ардаматскі

Заканчвалася аператыўная нарада ў генерал-маёра Маркава. Тут былі палкоўнік Рудзін, маёр Бабакін, лейтэнант Трыгубаў, старшы лейтэнант Глебаў.

— Я хачу звярнуць вашу ўвагу на тое, як проста ўдалося выкрыць гэтага вельмі вопытнага разведчыка, — гаварыў Маркаў. — Неяк у адным крытычным артыкуле аб прыгодніцкай літаратуры я прачытаў такую тыраду: нам, маўляў, надаелі ў гэтых творах чуйныя прыбіральшчыцы з гасцініц, якія ловяць шпіёнаў, як мух. Гэта мог напісаць чалавек, які нічога не разумее ў тым, аб чым піша. Яму падай галаваломны сюжэт. Ну, а нам прыбіральшчыцы не надаелі. І вы паглядзіце, якую ролю ў гэтым выкрыцці адыграла самая элементарная добрасумленнасць розных людзей... І перш за ўсё, зразумела, сігнал Алейнікавай. Якая малайчына! Яна ж разумела, што з-за гэтага вылезе гісторыя яе кахання з эсэсаўцам у лагеры... Рудзін, і Бабакін, і я — мы даўно знаёмы з гэтым панам. Мы яго ведалі пад прозвішчам Мюлер. Гэта мацёры вораг нашай дзяржавы. Цяпер нам трэба даведацца, навошта ён прыехаў да нас. Галоўнае — не спускаць з яго вачэй ні на мінуту. Але працаваць асцярожна, каб не спудзіць гэтага драпежніка. Ён павінен крыху супакоіцца, і тады, відавочна, зоймецца тым, дзеля чаго прыехаў. Хоць можа здарыцца і так, што, спужаўшыся, ён не будзе нічога рабіць і паспяшыць ад'ехаць да сябе, а затым замест яго прыедзе нехта іншы. Але я думаю, што ад'ехаць яму мы ўсё ж не дазволім. І так, дзейнічайце, таварышы!

...Гернгрос захварэў. Прыйшоў у гасцініцу і адразу выклікаў да сябе Раю Гінзбург. Яна ўбачыла яго ў ложку.

— Вось які дрэнны турыст вам трапіўся... — сказаў ён, і твар яго скрывіўся ад болю. — Бяда, мілая Рая! З часоў вайны ў мяне запаленне нервовых канчыкаў сонечнага спляцення.

— Я выклічу лекара! — Рая накіравалася да тэлефона.

— Пачакайце... — спыніў ён яе. — Няма сэнсу. Медыцына не ведае ні прычыны гэтай хваробы, ні таго, як яе лячыць. У мінулым годзе я лячыўся ў Швейцарыі і быццам бы вылячыўся. І раптам... Сёння вось быў у Трэцякоўскай галерэі, настрой цудоўны, прайшоў у залу ікон, і тут... Такі боль, Раечка, што робішся ад яго шалёным, не помніш, што робіш. Як параненая жывёліна інстынктыўна імкнецца да сваёй нары, так і я ў час прыступу імкнуўся дамоў... Здарылася проста смешнае — паваленых страшэннай хваробай, я кінуўся... Куды б, вы думалі? На Беларускі вакзал. Вось сіла сляпога інстынкту: праз гэты ж вакзал ляжыць шлях да майго дому. Але па дарозе боль крыху адпусціў, і я зразумеў, што вяду сябе, як вар'ят. І я вярнуўся ў гасцініцу... — Ён памаўчаў, па-пакутніцку ўсміхаючыся. — Лекара ўсё-такі трэба выклікаць, мне трэба снатворнага.

Гернгрос ляжаў... і дакладна аналізаваў усё, што сёння здарылася. Будучы прафесіянальным разведчыкам ён дасканала разумеў, што яго праца заўсёды звязана з падобнымі рызыкоўнымі ўскладненнямі, і асабліваага страху не адчуваў. Аб тым, што гэта за жанчына, якая яго пазнала ў іконным зале, ён прыпомніў, яшчэ калі ехаў у таксі. Памяць яго была таксама прафесіянальнай. І цяпер, абдумваючы, як яна можа сябе павесці, ён спыніўся на найбольш рэальным, на яго думку, варыянце: так, яна пазнала яго і ў першы момант не патрапіла гэтага скрыць. Але затым, калі шок прайшоў, яна павінна была адмовіцца ад думкі заявіць аб сваёй сустрэчы. Тады ж ёй трэба будзе паведаміць уладам, што ў лагеры яна была каханкай эсэсаўскага афіцэра, а ёй жа вядома, што падобнага тут не даруюць... Ну, а калі яна ўсё ж узняла шум? Што ж, нічога асабліва страшнага. Перакладчыца ўжо ведае тлумачэнне яго паводзін у час прыступу хваробы. Зараз гэта ж даведаецца і лекар. Ён можа цвердзіць, што жанчына абазналася. Сведкаў іх сустрэчы ў «Сатурне» быць не можа, і юрыдычнае абгрунтаванне абвінавачання на аснове толькі адных яе паказанняў немагчыма. Цяпер — грошы, якія ён даў шафёру таксі. Гэта сіняя паперка — адзіны шлях адшукаць яе ўласніка. Валюту ён мяняў тут, у атэлі, атрымаў цалкам новыя банкноты, так што сіненькая паперка непазбежна прывядзе сюды. Ну і што? Дзейнічае ўсё тая ж версія: у час прыступу хваробы ён дзейнічаў безадказна, галоўнае было — хутчэй дамоў. Але чаму ж ён не вярнуўся на таксі, а пайшоў у метро? Тут была яўная памылка. Але ці маглі «яны»

ТРЫБУНА чытачоў

СЦЭНІЧНАЕ СЛОВА І ПЕСНІ

Добра развіваецца мастацкая самадзейнасць на Бельшчыне. У асенне - зімовы перыяд працавала 50 драматычных калектываў, 7 інструментальных і 3 дэкламатарскія. Многія калектывы дабіліся сур'ёзных дасягненняў.

Аматарскі мастацкі калектыў з Пілік некалькі разоў займаў перадавыя месцы на павятовых і ваяводскіх аглядах, а ў мінулым годзе выязджаў на цэнтральны агляд у Зялёну Гуру.

Інструментальна - харавыя калектывы з Боцек і Орлі, Крывой і Шчытоў далі шмат канцэртаў на Бельшчыне. Ажыўленую дзейнасць вядзе лялькавы мастацкі калектыў з Малешаў.

У павеце дзейнічае 36 драмгурткоў у беларускіх вёсках. У сакавіку 1963 года 8 драмгурткоў узяло ўдзел у павятовым аглядзе. Калектыў з Левак выязджаў у Варшаву на агляд мастацкай самадзейнасці нацыянальных меншасцей. За добрыя поспехі атрымаў узнагароду — тэлевізар.

Моладзь з беларускіх вёсак бярэ таксама актыўны ўдзел у конкурсах савецкіх песень. Дуэт з Пілік заняў І-шае месца на ваяводскім аглядзе і перадавое месца на цэнтральным аглядзе.

У сувязі са святкаваннем XX-годдзя народнай Польшчы ў Бельскім павеце будзе арганізаваны павятовы агляд да III-га агульнапольскага конкурсу савецкай песні. Будуць арганізаваны і іншыя мерапрыемствы, як павятовы агляд да XI Агульнапольскага рэцытатарскага конкурсу, агляд мастацкіх калектываў, конкурс п.з. «Паэзія і песня XX-годдзя», спатканне аматарскіх калектываў у вёсках Снежкі, Малочкі і Дубна. Будуць таксама арганізаваны выстаўкі «Дасягненні народнай Польшчы», дасягненні мастакоў - аматараў з Бельшчыны і малюнкі вучняў пачатковых і сярэдніх школ на тэму «20 год вёскам Беласточчыны».

Уладзімір Кучынскі
Бельск-Падляшскі

Моладзь і матацыклы

Тарнопаль — вёска невялікая. Налічвае 50 гаспадароў. Ёсць у нас шмат моладзі. Жывецца ёй добра. У кожнай хаце па два, а то і па тры веласіпеды. Але веласіпедам ездзіць цяпер не ганарова. Зараз пайшла мода на матацыклы і кожны кавалер намагаецца яго мець. І ўжо ў вёсцы каля 30 матацыклаў.

Змяніўся час. Зайздросцяць моладзі старыя людзі, якім неаднойчы веласіпед не быў даступны. Хутка механізуецца наша вёска. Толькі з культурай значна горш. Асабліва нашым кавалерам яе не хапае. П'юць яны гарэлку, а напіўшыся авантуруюцца, крычаць. На забаве таксама на кожным кроку здараецца многа нетактоўнасцей. Там, дзе пасядаюць дзяўчаты, хлопцы спіхаюць іх з лавак і гэтым самым зневажаюць іх. Проста брыдка за нашых хлопцаў, за іх паступкі.

Славамір Садоўскі
Тарнопаль

адшукаць шафёра, які яго вёз на вакзал? У Маскве дзесяткі тысяч таксі, і каля галерэі штодзённа бываюць іх сотні. Ну, а калі ўсё ж знайшлі? Паўторнае адмаўленне апазнання будзе выглядаць ужо доказам. Значыць, трэба ліквідаваць усе іншыя доказы. І перш за ўсё грошы.

Гернгрос устаў з ложка і, узяўшы з кішэні грошы, прайшоў у прыбіральню. Там, змяўшы кожную паперку, спускаў іх ва ўнітаз. Затым зноў лёг у ложак.

Неўзабаве прыйшоў лекар. Гернгрос паўтарыў яму свой расказ аб хваробе і папрасіў некалькі парашкоў снатворнага.

Да ночы ўсё было спакойна. Ён ляжаў, прыймаў лякарствы, яго смачна кармілі.

Нічога трывожнага не здарылася і на наступны дзень, які Гернгрос таксама правёў у ложку. Рая старанна выконвала яго просьбы: абмяняла яму валюту, адправіла тэлеграму жонцы, прынесла газеты. Зноў прыходзіў лекар, ён запрапанаваў паклікаць на кансультацыю вядомага савецкага неўрапатолага. Гернгрос адмовіўся.

— Навошта? Я бачу, што прыступ ідзе на спадак, — сказаў ён.

Так, прыступ павінен цягнуцца яшчэ толькі два дні. У суботу Гернгрос павінен устаць з ложка, але з гасцініцы ён не будзе выходзіць. А ў нядзелю зробіць невялікую прагулку, галоўна мэта якой — паглядзець, ці няма за ім сачэння.

У панядзелак — справа...

Заканчэнне за тыдзень

139

Катлам не зраўняцца з Зубавам

Як у Катлах, так і ў Зубаве, ёсць шмат моладзі. Але моладзь у гэтых вёсках розная. Калі б не зайшоў у Катлах у хату грамадзяніна Наумчыка, раніцай ці глыбокай ноччу, заўсёды застанеш там тую самую моладзь, іграючую ў карты. Карцёжнікі трацяць на ігру масу часу — усе доўгія зімовыя вечары, усе святочныя дні.

Зусім інакш у Зубаве. Тут не сустрэнеш моладзі пры картах. Яна вольны свой час прысвячае на культурныя справы — на чытанне кніжак і газет, на падрыхтоўку мастацкіх выступленняў. У мінулым годзе самадзейнікі з Зубава на павятовым аглядзе беларускіх драмгурткоў здабылі першае месца. Зараз таксама падрыхтоўваюцца да агляду. Пры дапамозе кіраўніка школы Янкі Семенюка вывучаюць п'есу «Суд».

Школа ў Зубаве таксама мае большы, чым у Катлах, уплыў на выхаванне моладзі.

Нават школьнікі ў Зубаве больш цікавяцца друкам, як у Катлах. У Зубаве сярод школьнікаў ёсць 32 падпісчыкі беларускага часопіса «Ніва». Адным словам, у Зубаве ва ўсякім сэнсе лепш, чым у суседніх Катлах.

С. Сусед
Бельскі павет

ХОДНІКІ Ў ЧЫЖАХ

Чыжы (на Гайнаўшчыне) налічваюць каля 200 гаспадароў. За гады народнай улады пабудавана ў нашай вёсцы многа новых драўляных і мураваных дамоў. А каб яшчэ прыгажэй было ў вёсцы, летам распачнецца будова 700-метровага адрэзка вуліцы, на якой захаваліся глыбокія каляіны жалезнага воза. Маставая будзе пашырана па абодва бакі, а побач яе будуць уложаны ходнікі. У наступным годзе перабудуецца рэшта вуліцы.

Я. М.
вёска Чыжы

КУЛЬТУРНА СТАЛІ ЖЫЦЬ

Ад 27 сакавіка 1964 года новае жыццё пачалося ў Ласінцы. Дзякуючы ініцыятыве кіраўніка школы Сяргея Бароўскага і намаганням многіх сялян, якія пачалі збіраць грошы, купілі мы тэлевізар. Цяпер вечарам школьная зала перапоўнена моладдзю і старэйшымі. Нават заядлыя карцёжнікі перасталі іграць у карты і прыходзяць на тэлевізар. Тэлевізар унёс многа культуры ў жыццё вёскі.

Мікола Аксенцюк
Ласінка

Леўкаўскія самадзейнікі

Аматарскі драмгурток з Левак пад кіраўніцтвам настаўніка Г. Гаўзэ выступаў нядаўна ў святліцы ў Райках з пастаноўкай «Мікітаў лапаць». Выступіў таксама леўкаўскі гарцэрскі мастацкі калектыў з інсцэнізацыяй п'есы «Дзяўчынка Біз», а таксама з вершамі, прысвечанымі XX-годдзю народнай дзяржаве.

Варта адзначыць, што мастацкай самадзейнасцю цікавяцца ў Леўках як дзеці, так і іх бацькі. У Райках выступала Кацярына Бурыла і яе сын Юрка, Вера Іванчук і яе сыны Юра і Коля, Валя Мялешка і яе дзеці Коля і Іра. Два пакаленні выступаюць супольна на сцэне.

Чытач з Левак

Блокавыя камітэты дзейнічаюць

У Гайнаўцы ўсё шырэйшую дзейнасць праяўляюць блокавыя камітэты. Яны часта з'яўляюцца ініцыятарамі працы грамадскім чынам. Напрыклад, у мінулым годзе блокавы камітэт №7 выступіў з прапановай пабудовы 4-х калодзежаў пры вуліцах Каладзея і Ланковай. Прэзідыум МРН зацвердзіў гэту прапанову. Працаёмкую работу выканалі самі жыхары гэтых вуліц грамадскім чынам, а прэзідыум даў цэмбравіны. І калодзежы ўжо пабудаваныя.

Блокавы камітэт № 8 звярнуўся з просьбай да прэзідыума аб прыдзеле матэрыялу на пакрыццё гаспадарчых будынкаў пры Варшаўскай вуліцы. Матэрыялы былі прыдзелены і ўжо пакрыты будынкі і калодзеж. Добра працуюць таксама блокавыя камітэты №3 і №5, па ініцыятыве якіх памаляваны лесвіцы ў некалькіх будынках, упарадкаваны пляцы і напраўлены брук вуліцы.

Блокавыя камітэты робяць многа карыснага для насельніцтва. Вось, напрыклад, па іх інтэрвенцыі, на вуліцы Варшаўскай адкрыты дзве крамы-кіёскі, а таксама спажывецкі кіёск на Горнай вуліцы. Яны таксама дапамагаюць правяраць жыллёвыя ўмовы людзей і ўстанаўліваць правільную чаргу прыдзелу кватэр.

Ю. Козак
Гайнаўка

Дарогі і святліца

У нашай вёсцы ўжо некалькі год назад пачалася будова рамізы і святліцы. Але нешта не ладзіцца з гэтай будовай. А святліца вельмі патрэбна. Наша моладзь мае радыёпрыёмнік з радыёлай і тэлевізар. Усё гэта магло б быць у святліцы, а не ў школе.

Куды лепш ідзе ў нас будова дарог. У мінулым годзе будавалася дарога з Ласінкі да Тыневіч. На гэты год запланавана зрабіць жвіроўку з Ласінкі да Трывежы.

Аляксей Данілюк
вёска Ласінка

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка!

Завуць мяне Зінай. Маю 20 год. Хлапец, якога завуць Віцем, працуе на Слёнску. Ён вельмі часта прыязджае дамоў. На забавах ён захоўваецца так, як бы толькі мной цікавіўся. Танцуе толькі са мной. Праводзіць дахаты. Часта цалуе і кажа, што мяне кахае. Абое адчуваем сябе свабодна. Праўду кажучы, ён мне падабаецца, але не магу сказаць, каб яго кахала. Ён і яго пастукі смешаць мяне. Віця старэйшы за мяне на 5 год. Вельмі любіць жартаваць. Па-просту вясёлы хлапец. А я змушаю сябе пры ім смяяцца, хаця з сяброўкамі і сябрамі я вельмі вясёлая. Калі не ўсміхаюся, дык зараз пытае: чаму ты такая задуманая, або аб чым ты марыш? Заве мяне нарачонай. Але я думаю, калі б ён кахаў мяне, дык напэўна бы так не называў. Знаю яго ад малых год, разам вучылася ў пачатковай школе. Калі яго няма, прыходзіць да мяне другі хлапец, які мне больш падабаецца, і таму я не веру ў каханне Віці. Што аб тым думаеш, Сэрцайка?

Зіна з Бельскага павета

Дарагая **Зіна!**

І я таксама думаю, што ані ты Віці не кахаеш, ані Віця цябе. Проста добра сябе адчуваеце разам. Не сумняваюся ў тым, што ты Віцю падабаешся, інакш бы не танцаваў і не адводзіў цябе дахаты. А таксама і не цалаваў бы так часта, як пішаш. Але глядзі, каб гэтыя пацалункі не перабралі меру.

Што датычыць другога хлапца, дык ты і сама ведаеш, што ён табе лепш падабаецца. Тады нічога не стаіць на перашкодзе, каб з ім сябраваць. Але трэба трохі абмежаваць тваю, як пішаш, «свабоду» з Віцем. Ты не павінна ў такім выпадку аж так цалавацца з Віцем, а таксама і заўсёды вяртацца з забавы з ім. Павінна ты, Зіна, быць аднаму ўжо вернай, якога сабе выбярэш.

СЭРЦАЙКА

«Хачу запытаць, што абазначае, калі хлапец дасць дзяўчыне кветку або сцісне мацней за руку. Такія выпадкі здараюцца са мной, але я жыву ў вёсцы, як кажуць, «забітай дошкамі» і не ведаю, як гэта разумець?» — пытае Вера з Гайнаўскага павета.

Вельмі прыемна атрымаць дзяўчыне кветку ад хлапца. Кветка, а таксама і мацнейшае паціснене рукі значыць, што дзяўчына падабаецца хлапцу. (с)

КІНО

Праграма
на 28.IV. — 3.V. 1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Zwycięstwo nad Wołgą" (radziecki), 28—30. IV. „Gdzie jest generał" (polski)), 1—3. V.

Кляшчэлі
„Płonąca wyspa" (radz.), 28—30. IV. „Czarny monokl" (franc). 1—3. V.

Дубіны
„Weekendy" (polski), 1—3. V.

Нараў
„Diabeł morski" (radz.), 29. IV. — 3. V.

Нараўка
„Jak być kochaną" (polski), 1—3. V.

Чаромуха
„Rudy" (radz.), 28—30. IV. „Gdzie jest generał" (polski), 1—3. V.

Чыжы
„Strachy zamku Spessart" (NRF), 29. IV. — 3. V.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Król Maciuś I" (polski), 29. IV. — 3. V.

Бранск
„Nie bójcie sie tabliczki mnożenia" (NRF), 28. IV. — 30. IV. „Smierć nazywa się Engelchen" (czeski), 1—3. V.

Гродзіск
„Siedem nianiek" (radz.), 1—3. V.

Орля
„Przygody Krosza" (radz.), 29. IV. — 3. V.

Райск
„Opowieść o prawdziwym człowieku" (radz.), 29. IV. — 3. V.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Wyprawa w Tatry Słowackie" (czeski), 28—30. IV. „Nieletni świadek" (angl.), 1—3. V.

Міхалова
„Jutro na orbitę" (radz.), 28—30. IV. „Sąd" (radz.), 1—3. V.

Супрасль
„Jedyna szansa" (NRD), 28—30. IV. „Dwa żebra Adama" (polski), 1—3. V.

Чорна Беластоцкая
„Wiatr ucichł przed świtem" (jugosł.), 28—29. IV. „Poste-Restante" (rumuński), 30. IV.—1. V. „Droga do przystani" (radz.), 2—3. V.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Koledzy" (radz.), 28—30. IV. „Czarny monokl" (franc.), 1—3. V.

Нурэц
„Poste-Restante" (rumuński), 28—30. IV. „Karabiny i gołębie" (polski), 1—3. V.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Kapral w matni" (franc.), 28—30. IV. „Ballada huzarska" (radz.), 1—3. V.

Сухаволя
„Tylko we dwoje" (angl.), 28—29. IV. „Yokmok" (polski), 30. IV. 1. V. „Weekendy" (polski), 2—3. V.

Шудзялава
„Przepustka na ląd" (radz.), 29. IV. — 3. V.

Янаў
„Kanciarze i Spółka Akcyjna" (angl.), 1—3. V.

Сідра
„Droga do przystani" (radz.), 28—30. IV. „Nieznajomi z pociągu" (USA), 1—3. V.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Po latach" (radz.), 1—3. V.

Новы Двор
„Wąż morski z Loch Ness" (angl.), 1—3. V.

Ружаны Сток
„Sprawa Niny B" (franc.), 28—30. IV. „Ludobójcy" (szwedzki), 1—3. V.

У мясцовасці Мельнік у днях 27.IV. — 3.V. фільмы высвятляцца не будуць.

ТЭАТРЫ

ТЭАТР ІМ. ВЯНГЕРКІ
(выязная група)

Каменны Двор
„Pokusa" — 28. IV.

Гайнаўка
„Pokusa" — 29. IV.

ТЭАТР «СВЕРШЧ»

Стараселльцы
„Nowe przygody Koziołka Matołka" — 30. IV.

САМЫ ДОБРЫ ХЛОПЧЫК

Жанчына скардзілася сваёй самай лепшай сяброўцы, што яе сына нізавошта пасадзілі на два гады ў турму.

— Значыць, ён там выправіцца.

— Те, што вы! Ён жа і так быў самым добрым хлопчыкам у свеце: усё, што краў, ён прыносіў дадому.

ГІСТОРЫЯ ПАЎТАРАЕЦЦА

Бацька звяртаецца да настаўніка:

— Паслухайце, я хачу даведацца, якая ў майго сына паспяховасць па гісторыі, таму што я ў свой час не любіў гэтага прадмета і атрымліваў дрэнныя адзнакі.

Настаўнік:

— Грамадзянін, гісторыя зноў паўтараецца.

НЕМАГЧЫМА

— На тры-чатыры дні заставайцеся дома, — сказаў урач хвораму. — Добранька адпачніце, паляжыце...

— Гэта немагчыма, доктар, — адказаў хворы.

— Чаму?

— Таму, што ў нас дома модная мэбля.

ЛОГІКА ПЕЎНЯ

— Не, гэтак не можа быць! — засупярэчыў Певень, калі яму сказалі, што гадзіннік адлічвае час лепей, чым ён.

Доўга даволося пераконваць Пеўня.

— Ну што ж, хай будзе так! — згадзіўся ўрэшце Певень. — Але ці ж з гадзінніка можна зварыць суп?

ДОБРЫ САБАКА

— У мяне быў такі добры сабака, што сумленнага чалавека пазнае і не кране, а злодзея адразу разарве.

— Добры сабака.

— Але я яго прадаў.

— Чаму?

— Таму што ўжо і на мяне пачаў кідацца.

Указальнікі могуцьператварыць шашу ў лабірынт.

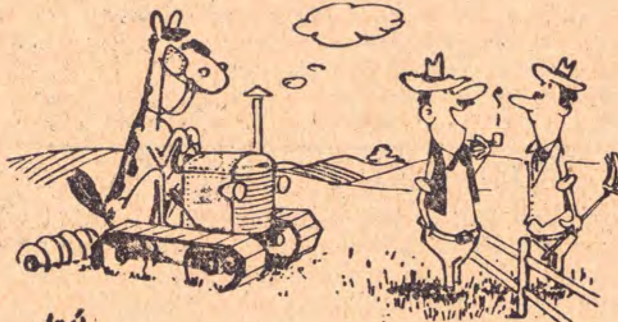

— Так, суседзе, я купіў трактар, але не магу расстацца з маім пачцівым канём...

ГІСТОРЫЯ З СЕНАМ

Воз, накрыты шапкай сена, пакалыхваўся на выбоінах. Скрыпелі, звязаныя ланцугом, драбіны, а дзядзька, які крочыў побач, бурчаў:

— Па гэтай дарозе чэрці ездзілі на Лысую гару шабаш з ведзьмамі спраўляць.

Пераехаўшы чыгуначны пераезд, воз пакаціўся па гарадской вуліцы, яшчэ сонная у такі ранішні час.

Крочачы побач каня, дзядзька падлічваў у думках, колькі выручыць за сена, і колькі застанецца далажыць да рамонту сельгасінвентару.

На вулічным скрыжаванні падпільнавала дзядзьку бяда. З бакавой вуліцы выскачыў грузавік. Затрашчаў воз, задняе кола адкацілася на тратуар. Воз асеў, ледзь не зваліўшы сена.

Пад горла фурмана падкаціла злосць і думкі закруціліся ветракам. Зразумеў дзядзька: на кірмаш спозніцца, за рамонт воза трэба плаціць, і сена давядзецца аддаць за паўдарма.

Дзядзькавы думкі спыніў прастуджаны голас шафёра.

— Як ездзіш, пудзіла гарохавае!

— Ехаў памалу, трымаўся правага боку, — тлумачыўся дзядзька і, чухаючы патыліцу, дадаў: — Выходзіць, за маё жыта мяне і біта.

— А ты дарожны кодэкс чытаў!? — зароў шафёр і, не чакаючы адказу, засыпаў славамі: — Закон руху і тармажэння ведаеш? З правам адмоўнай цыркуляцыі знаёмы? Я цябе навучу ездзіць! Мігам прывяду міліцыю, штраф заплаціш — паразумееш.

— Мілы чалавеча, не губі мяне, цёмнага, — узмаліўся дзядзька. — Тваёй машыне нічога не сталася, а мне давядзецца восьзварваць.

— Твае шчасце, што сэрца ў мяне мяккае, давай на чацвярцінку, вып'ю за міравую, — запрапанаваў шафёр.

Атрымаўшы грошы, шафёр паехаў, а дзядзька круціўся каля воза, гадаючы, дзе тут паблізу кузня.

Прахожы міліцыянер спыніўся, глянуў на сляды ад аўтамабільных шынаў і сказаў:

— Ну і ўдарыў цябе, паганец, выехала машына з бакавой вуліцы, а права першынства табе належала.

— Ён мне аб цыркуляцыі і законе тармажэння гнуў, міліцыяй пагражаў, на чацвярцінку за міравую ўзяў, — прызнаўся дзядзька.

— Спрытнюга, шэльма, — сказаў міліцыянер. — Давай нумар машыны, хутка возьмем на мушку дарожнага пірата.

Дзядзька развёў рукамі:

— Не да нумару было, і ў галаву гэта не прыйшло.

— Наракай на сябе, за рамонт воза заплаціў бы шафёр і навучку меў бы на будучыню, — сказаў міліцыянер і пайшоў сваёй дарогай.

— У каго сена на возе і ў галаве, тых так і вучаць, — прабурчаў дзядзька і ўзяўся выпрагаць каня, каб вярхом рушыць на пошукі кавала.

Выцягнуўшы шыю, конь пазяхаў, паказваючы зубы, а дзядзьку здавалася, што конь смяецца са свайго гаспадара.

Дзядзька Лявон

45-ПРАЦЭНТНЫ МУЖЧЫНА

ЛІСТ З ПУХЛАЎ

Сабраліся ў нядзельку
З Пухлаў нашы хлопцы,
— Што рабіці? — сумавалі
І стаялі ў кропцы.

Урэшце яны спахваціліс,
Рушыла арава.
— Як жа гэта мы забылі,
Што ў бары забава!

Па дарозе да Янова
Зайшлі чарадою,
Запалонілі дзяўчынак,
Павялі з сабою.

Гаманіла наваколле,
У бор ішоў, хто можа,
З Гукавіч йшлі, і йшлі з Козлік,
З Гародчына тожа.

А ў бары з Янова
Музыкант вясёлы,
Як зайграе на гармоні
«Залатыя горы».

І пайшла забава
На ўвесь бор, на славу.
Але хлопцы: — Без гарэлкі
Хто ж бачыў забаву?

Вядома, дзяўчаты
Гуляці гуляюць,
Але тут жа адвярнуўшысь
Цяжка уздыхаюць.

У рух пайшлі бутэлькі,
Рэха паляцела.
Далей, дарагі рэдактар,
Вам усё зразумела.

УЛАДЗІМІР ГАЛІЦКІ
Пухлы

УСЯЧЫНА

Вось спрабуйце закласці нагу за плечы так, як зрабіў гэты індыйскі іог — чараўнік!.. Тут, брат, патрэбна доўгая трэніроўка. (ся)

РЭКЛАМА ФІЛЬМА І... СЯБЕ

Для прыцягнення публікі на фільм «Клеапатра» (і, вядома, для самарэкламы) у фае аднаго з франкфурцкіх кінатэатраў актрыса Карын Бендэр купаецца ў бочцы з малаком аслiц, як гэта робіць у фільме сама Клеапатра.

ДУМКІ ЯСЬКІ АПАЛОНІКА

Хацеў быць літаратарам, але не мог ніяк прывыкнуць да... пяра.

*

Кожны аграном патрапіць добра гаспадарыць дзяржаўным фондам... грошай.

*

Вецер мае свой уласны рэпертуар.

*

Чалавек кожны дзень адкрывае ў сябе штосьці новае, і таму ніколі сам сябе не можа пазнаць.

*

У пляткара кожнае глупства мае вялікі попыт.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Яніны Звежвынскай з Гарадка, Беластоцкага павета, змяшчаем папулярную беларускую песню

Ой, у полі пад ракітай
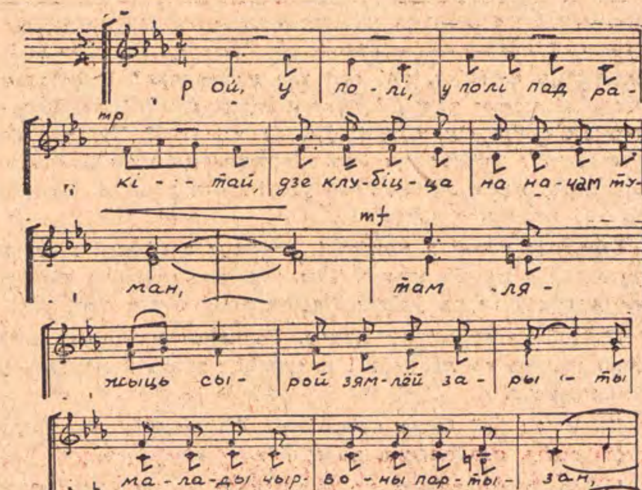
Ой, у полі, у полі пад ракітай,
Дзе клубіцца па начах туман.
Там ляжыць сырой зямлёй зарыты,
Малады, чырвоны партызан.

Я сама героя праводзіла
У шлях далёкі, дзе вайна гула.
Шаблю вострую яму дарыла,
Варанога коніка вяла.

Паў ён пэміж травамі густымі,
Паў ён куляй скошаны ў баю.
За Саветы. за сваю радзіму
Ен злажыў галованьку сваю.

Ой, у полі, у полі пад ракітай,
Дзе клубіцца па начах туман.
Там ляжыць сырой зямлёй зарыты,
Малады, чырвоны партызан.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46. Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bltk L-3